

آفاقي سَير

پيگمال: عجز الحسن "وحرابي"
Ketabton.com

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ)

(سورة النمل: ٦٩)

ليکوال: اعجاز الحق "محرابي"

١٤٠٢ لمریز کال

د کتاب پېژندنه

(يونيک)

د کتاب نوم: آفاقي سير

ليکوال: اعجازالحق "محرابي"

کتونکی: استاد فرهاد "جلالزی"

کمپيوټري چارې: اعجازالحق "محرابي"

د چاپ کال: ۱۴۰۲ لمريز کال

برېښنالیک: ejazulhaqmehrabi888@gmail.com

ډالۍ!

خپله دا وړه غوندې هڅه مې په ډېره مینه او احترام سره د ژوند دوو
لویو شتمنیو، گران پلارجان او گراني مورجاني ته ډالۍ کوم.

په مینه

اعجازالحق "محرابي"

دا کتاب مې ولې وليکه؟

له کوچينوالي څخه مې دا عادت درلود چې کله به کوم مسافر له سفر څخه بېرته کور ته راغی، په بېړه سره به يې پوښتنې ته ورغلم؛ ډېر به دې ته لېواله وم ترڅو د نوموړي د سفر له خاطراتو، ليدلي حالات، تجربو او په ورته موضوعاتو ځان پوه کړم. د نوموړي کس د سفر د ټولو ويل شويو حالاتو انځور به مې ډېر وخت په ذهن کې و او هيله به مې دا وه چې څنگه همدا نورو خلکو ته په ښه توگه بيان او ولېږدوم ترڅو خلک هم ترې خبر شي او په خپلو سفرونو کې ترې گټه واخلي. د خلکو د سفرونو د تجربو، ليدلي حالات او احوال باندې ځان پوهول مونږ ته د سفر په اړه پيليز مالومات راکوي او زمونږ د سفر د لا ښه والي لپاره ډېر گټور کيدای شي.

د خلکو د سفرونو په اورېدو ډېر وخت تېر شو چې بلاخره الله پاک دا توفيق را په برخه کړ ترڅو سفر ته مخه کړم او د خلکو اورېدلې کيسې او ويلی حال په سترگو ووينم چې په دې سره مې د فکر هغه موجود ابهامات حقيقت ته بدلون وموند. رښتيا يې ويلي دي: تجربه د علم پلار دی. د خلکو د سفر تجربې اورېدل د سفر لپاره داسې تشبيه ورکولای شو لکه په پوهنتون کې چې د لومړي کال محصلين د هرې رشتې لپاره د بنسټونو مضمون لولي.

د دې اثر (يونليک) د ليکنې له اساسي موخو څخه د سفر په هکله پر اړينو مقدماتو، لارو چارو باندې ځان پوهول او د سفر ماهيت ته د قرآن او نبوي احاديثو په رڼا کې اشاره کول دي.

زه اعجازالحق محرابي د ايران هېواد د اصفهان پوهنتون محصل يم.

دغه کتاب (يونليک)، د ايران هېواد فارس ولايت (شيراز ښار) ته د سفر د ليدلي

حال او تجربو پر بنسټ، ليکل شوی دی.

دا سفر د ۱۴۰۲ لمریز کال، د سلواغې میاشتي په ۸ نېټه باندې، د دوو ورځو لپاره ترسره شو.

په دې سفر کې د یاد پوهنتون څخه زما مل مخلص ملگري.

- استاد عبیدالله غزنوي (د خصوصي حقوقو د دکترا محصل)
- آصف الله آرین (د نړیوالو اړیکو د ماسټري پروگرام محصل)
- شکرالله محمودي (د جزا او جرم پېژندنې د ماسټري پروگرام محصل)
- امین الله کوهي (د نړیوالو اړیکو د ماسټري پروگرام محصل)

په دې کتاب کې ټول ذکر شوي موضوعات، زما د شخصي تجربو او لیدلي حال، نچوړ دی.

همدارنگه ذکر شويو موضوعاتو ته د قرآن کریم او احادیثو له نظره هم رڼا اچول شوې ده.

په درنښت

اعجازالحق "محرابي"

مننه او کور ودانی!

په لومړي کې، د خپل خالق الله (جل جلاله) څخه ډېر شکر او مننه کوم چې ماته یې دا وړتیا را په برخه کړه ترڅو مې وکولای شول دا کتاب (یونلیک) ولیکم.

په دوهم قدم کې، د خپلې قدرمنې کورنۍ څخه ډېره مننه کوم چې تل یې د علم په ډگر کې زما مالي او معنوي ملاتړ کړی او کوي.

په دریم قدم کې، د خپل خوږ او قدرمن استاد فرهاد "جلالزي" څخه د زړه له تله مننه کوم چې تل له ما سره د لېکنې او ژباړې په برخه کې مرسته کوي او تل مې هڅوي، مثبتې انگېزه او انرژي راکوي او زما د لیکنو کتنه په پوره مهنت او خواري سره، ترسره کوي.

په درنښت

اعجازالحق "محرابي"

د دې کتاب لوستل خورا ګټور دي!

الله تعالی د هر انسان په خټه کې د څیړنې، پنځونې او پلټنې ځواک ایښی دی. زیارکښ، هوډمن، د فکر او اند خاوندان تل د ښو په لټه کې وي، نورو ته د هوساینې او سوکالۍ د برابرولو لپاره، شپه او ورځ لګیا وي او د څیړنو په هر ډګر کې د حیرانوونکو پرمختیاوو پر لور، ګامونه پورته کوي.

ویاړم چې بیا هم ځوان، تکره او با استعداد لیکوال ښاغلي اعجازالحق محرابي د خپل تازه لیکل شوي اثر، د کتنې لپاره فرصت راکړ. د ښاغلي محرابي دغه زیار او هڅه ما ته دا هیله لا پیاوړې کړه، چې د پښتو ژبې ځوان لیکوالان، مینه لري چې د دوی ژبه هم، د نورو ژبو په څېر، علمي پانګه ولري. دا کتاب چې ښاغلي محرابي صاحب لیکلی (آفاقي سیر) نومېږي او د یونلیک په قالب کې لیکل شوی دی.

ژوند هم د یوه کوچني مگر خورا مهم سیر حیثیت لري، هغه سیر چې اړینې موخې تعقیبوي او په پای کې یې پایله، برخلیک ټاکونکې وي. سفر کول او له یوه ځایه بل ځای ته تلل پر ارواپوهنې سربېره، ډېرې داسې علمي، اجتماعي، فرهنګي، اقتصادي او فلسفي ښېګڼې لري، چې پر انسانانو یې ښیندي، تر دې حده چې سنت اګوستین وایي: (نړۍ د یوه کتاب په څېر ده، او هغه کسانو چې سفر یې نه وي کړی، یوازې یوه پاڼه یې لوستلې ده).

هر انسان د خپل تکامل لپاره اړ دی چې سفر وکړي، نو څومره به ښه وي چې د سفر د ډولونو، مخینې، نزاګتونو، او له سفر څخه د ګټې او خوند اخیستلو په هکله

پوه شو! له نېکه مرغه چې دغه پوهه ښاغلي اعجازالحق محرابي، د دې اثر په واسطه تر مونږه رارسوي.

دا چې محرابي صاحب د سفر د گټو، موخو، ډولونو او خوندونو په هکله، په زړه پوري مالومات راټول کړي، پرې خوښ یم او نوموړي ته د لا ډېرو بریاوو او همدارنگه پښتو ادب ته د خدمت هیله لرم. په پای کې غواړم د ښاغلي ابن بطوطه په ارزښتناکه وینا، خپلې لیکنې ته د پای ټکی کېږدم چې وایي: (ممکن د سفر په پیل کې د ویلو لپاره هېڅ خبره و نه لرئ؛ مگر سفر، په پای کې له تاسو څخه لیکوال جوړوي).

په درنښت

فرهاد "جلالزی"

۱۴۰۲ - ۱۲ - ۲۴

لړلیک

- ۱..... سريزه
- ۲..... د قرآن او عيني ليدلوري له نظره د سفر فلسفه
- ۳..... سیر او سياحت
- ۶..... د سفر د پيل څرنگوالی
- ۷..... د سفر ورځ، یک شنبې، د سلواغې مياشتې ۸ نېټه
- ۱۱..... لومړۍ ورځ
- ۱۲..... حضرت حافظ (رح) څوک دی؟!.....
- ۱۳..... لسان الغیب په څه مانا؟!.....
- ۱۴..... د پورتنی فال تفسیر:.....
- ۱۵..... حضرت سعدي (رح) څوک دی؟!.....
- ۱۷..... زندیه حکومت.....
- ۱۷..... د کریم خان زند د ارگ ظاهري حالت!.....
- ۲۰..... دویمه ورځ.....
- ۲۰..... تخت جمشید؟!.....
- ۲۵..... نقش رستم، شیراز؟!.....
- ۲۶..... د سفر د رامنځته کېدو مفکوره.....
- ۲۸..... د سفر ډولونه، موخې او ځانگړتیاوې.....
- ۲۸..... علمي (تحقيقي) + فرهنګي.....
- ۲۸..... ځانگړتیاوې.....
- ۲۸..... تفريحي سفر.....

- ۲۸ خانگړتياوې
- ۲۹ سياحتي (زيارتي) سفر
- ۲۹ خانگړتياوې
- ۲۹ زموږ سفر فارس ولايت (شيراز ښار) ته!
- ۳۰ علمي
- ۳۱ فرهنگي:
- ۳۱ سياحتي (زيارتي)
- ۳۲ زيارتي:
- ۳۳ تفريحي:
- ۳۳ د سفر ملگري
- ۳۶ د سفر مديريت
- ۳۶ مالي:
- ۳۸ زماني:
- ۳۸ د تعامل له اړخه:
- ۳۹ د سفر تجملي اړخ
- ۴۱ ډالۍ
- ۴۳ پيامونه
- ۵۵ پايله!
- ۵۷ ماخذونه
- ۵۹ د سفر انځوريز څخوږه

سریزه

د قرآن کریم، د دې آیت په مصداق، (سَرِّیْهِمْ آیَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ). سفر په ډوله وېشل شوی دی: آفاقي او انفيسي سفر. آفاقي سفر (سیر): هغه سفر ته ویل کیږي چې مسافر د نړۍ ظاهري لیدو او کتو ته مخه کوي او یا هم که داسې ووايم بده به نه وي چې د خپل نفس یا منځني وجود بهر ته سفر کوي ترڅو د الله (جل جلاله) د مخلوقاتو مطالعې ته په ظاهري بڼه کتنه وکړي. که آفاقي سفر ته د مثال په قالب کې کتنه وکړو په دې مانا: کله چې غواړئ آفاقي سفر وکړئ، نو طبعي خبره ده چې تاسو به د الله (جل جلاله) د مختلفو مخلوقاتو څخه، څه د انسان په بڼه، څه د حیوان په بڼه او څه د طبیعت په بڼه وي، لیدنه وکړئ، د بېلابېلو فرهنګونو، جغرافیاوو، شخصیتونو، طبعي زېرمو او مناظرو، ځنګلونو او د کایناتو د منظم او ښکلي خلقت او داسې نورو مواردو څخه به خبر شئ او په دې به پوه شئ چې په رښتیا هم د دې ټولو د رامنځته کولو او کنټرولولو تر شا حتما څوک شته، چې هغه مبارک ذات الله (جل جلاله) دی. د ظاهري سفر پر وړاندې، باطني سفر دی چې انسان په دې ډول سفر کې یوازې د خپل وجود او باطن مطالعې ته کتنه او په اړه یې فکر کوي.

د پورتنیو موضوعاتو د مطالعې په پایله کې، مونږ هم یوه ډله ملګري، د الله (جل جلاله) د خلقت د مطالعې په پار، د ایران هېواد فارس ولایت (شیراز) ښار ته سفر وکړ او د دې سفر په پایله کې مو د پورتنیو موضوعاتو حقیقت په عيني توګه ولیدو او دا سفر د دې باعث شو ترڅو تاسو قدرمنو لوستونکو ته خپلې تجربې او لیدلۍ حال د دې کتاب په وړاندې کولو سره شریک کړم. هیله مې دا ده چې دا کتاب ستاسو لپاره ګټور واوسي او ستاسو د اطلاعاتو په زیاتوالي کې مرسته وکړي.

د قرآن او عيني ليدلوري له نظره د سفر فلسفه

الله پاک د سفر په اړه فرمايي:

(قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللَّهُ يُنشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) (القرآن - عنكبوت: ۲۰).

دوی ته ووايه: په ځمکه کې وگرځئ، او وگورئ چې الله (جل جلاله) د پيداښت پيل په څه ډول کړی دی، بيا به الله (جل جلاله) دوهم ځل هم ژوند در په برخه کړي، دا يقيني ده چې الله (جل جلاله) په هر څه قدرت لري. (ژباړه)

الله تعالی د یاد آیت په لومړۍ برخه کې، خلکو ته د (آفاقي سير) په هکله د معاد په موضوع کې دعوت ورکوي، حال دا چې مخکینی آیت بيا د (انفسي سير) جنبه لري. (عنكبوت: ۱۹)

الله تعالی فرمايي: دوی ته ووايه په ځمکه کې وگرځئ، د رنگارنگو ژوندي موجوداتو لیدنه وکړئ، د مختلفو قومونو او ټولنو ځانگړنې مطالعه کړئ او په دې فکر وکړئ چې الله تعالی لومړنی خلقت په څه ډول رامنځته کړی؟! (قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ).

ورپسې، هماغه الله (جل جلاله) چې د دې قدرت لري چې دا ټول مختلف قومونه او رنگارنگ موجودات پيدا کړي، د آخرت نشأه به هم رامنځته کوي. (ثُمَّ اللَّهُ يُنشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ).

خلاصه دا چې د پورتنیو آیاتو د تفسیر په پایله کې؛ سفر په دوه ډوله دی.

- ظاهري (آفاقي سير)
- باطني (انفسي سير)

په پورتنی آیت کې، الله تعالی خپلو بندگانو ته د آفاقي سفر په هکله وایي، حال دا چې په قرآن کې داسې نور مبارک آیتونه هم شته چې الله تعالی بندگانو ته د (انفسي سیر) په هکله توصیه کوي؛ چې افضل یې هم انفيسي سیر (باطني سفر) دی.

په الرسالة القشيرية کې راځي: (په زرگونو به ووينئ چې سفر ته زړه ښه کوي، خو ډېر کم به ووينئ، چې د زړونو سفر وکړي (انفسي سفر) (ژباړه).

سیر او سياحت

دنيا له ډېرو ښايسته شيانو او ښکليو خيزونو څخه ډکه ده. په نړۍ کې ډېر خوندونه او پټ لذتونه شته، آفاق د بېلابېلو نندارو او رنګارنګ تماشو يوه سينما ده، لاکن غږېدلې سترګې، روښانه نظر، لټوونکي دماغ او سربېره پردې سیر او سياحت، گرځېدل او راگرځېدل حرکت او خوځېدل غواړي، د خدای په مخلوقاتو او پيدايښت کښې يو شی هم بې فايدې او بې مزې نشته، هر شی او هر څېز د يو مقصد لپاره پيدا شوی دی، لاکن ټول عمر پلټنه او څېړنه غواړي تر څو چې د کایناتو د پيدايښت ښېګڼې را برڅېره او څرګندې شي. د دنيا د رنګارنګ خوندونو او پټو رازونو د څرګندولو لپاره د ځمکې پر مخ گرځېدل او راگرځېدل يوه ضروري خبره ده.

الله پاک هم په همدې هکله په خپل مبارک کلام قرآن کې فرمايي:

(قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ) (سورة النمل: ۶۹)

د ځمکې سیر او سياحت، د ملکونو لیدل کتل، د دنيا لټول د لویو خلکو يو لوی او ستر کار دی. څومره نوي مالومات، نوې څرګندونې او نوې پلټنې چې د گرځېدو او سياحت په پایله کښې لاس ته راځي، په بل صورت کښې لاس ته نشي راتلای.

د دنیا لویو خلکو او سترو پوهانو تل په گرځېدو او د ځمکې پر مخ په لټون، عمر تېر کړی دی او ډېر غوره مالومات او آثار یې موندلي او ډېرې پټې خزاني یې را برڅېره کړي دي. نوې ځمکې یې موندلي دي او د بني آدم د پوهې او علم د زیاتېدو لپاره یې د حساب وړ خدمتونه کړي دي.

د مثال په توګه، له یونانه د مورخینو پلار هېروډوټ، تقریباً په (۴۰۰ مخکې له م.) کښې د آسیا له مهمو برخو څخه لیدنه وکړه او ډېر تاریخي او جغرافیایي مالومات یې راټول کړل. تر ده وروسته (بطلیموس) هم یو نومیالی سیاح او سیلاني تېر شوی دی.

په اوومه عیسوي پېړۍ کښې (هیوان تسانګ)، یو مشهور چيني سیاح و چې په منځنۍ آسیا او هند کښې یې څو کاله په گرځېدو او سیاحت تېر کړل، په پای کې یې خورا ډېر مالومات راټول کړل او راتلونکو خلکو ته یې ارمغانونه پرېښودل.

په مسلمانانو کښې هم سیاحین او گرځنده خلک تېر شوي دي چې تر ټولو مشهور کس (ابوعبدالله محمد بن عبدالله بن محمد بن ابراهیم لَوَّاتِي طَنْجِي) معروف په (ابن بطوطه) دی. نوموړی د مراکش په طنجه ښار کې زېږېدلی دی. ابن بطوطه خپل سفر په ۷۲۵ ق. د مکې په لور پیل کړ او په دې سره مصر، شام، فلسطین، حجاز، عراق، خراسان، ایران، یمن، بحرین، ترکستان، بین النهرین او د هند ځینو برخو ته، چین، جاوه، د اروپا ختیځ، د افریقا ختیځ ته، د سفر کولو په پایله کې بلاخره د مراکش مغرب کې شاه ابو عنان فارس (د بني مریم له شاهانو څخه) ته ورغلو.

د ابن بطوطه (رح) سفرونو ۲۷ کاله (۱۳۲۵ - ۱۳۵۲ م) دوام وکړ او په پای کې، په ۷۷۹ ق. / ۱۳۷۷ م. کې ومړ.

ابن بطوطه تقریبا د مارکو پولو هم عصر و، خو د مارکو پولو درې برابره یې سفر کړی دی (۱۱۷۵۰۰ کیلومتره). ابن بطوطه د بشري تاریخ تر ټولو لوی ګرځندوی پېژندل کېږي.

ابن بطوطه (رح) د خپلو سفرونو په پای کې یو لوی تاریخ هم لیکلی چې په عربي کښې یو مشهور تاریخ دی.

اسلامي عالمانو د دې امر مطابق چه (اطلب العلم و لو کان بالصین) په علم پسې د ځمکې مخ لټولی او لرې لرې سفرونه یې کړي دي. په ځانګړې توګه څومره سیاحتونه یې چې د احادیثو د لټولو او صحیح کولو لپاره کړي دي؛ له هغو څخه د تاریخ کتابونه ډک دي.

په اروپا کې سیر او سیاحت له ډېرو لاسته راوړنو او کشفیاتو سره مل و چې پیل یې له پرتګال څخه وشو. په څوارلسمه عیسوي پېړۍ کښې (کریستف کلمب) د سمندر په سیاحت ووت، په یوه وړه کښتۍ کښې کېناست او د سمندر لویو څپو ته یې ځان وسپاره ده غوښتل چه هندوستان ته لاړ شي، لاکن نوې دنیا ته ووت او د امریکې ځمکه یې کشف کړه چې نن د مدنیت یو روښانه مرکز دی. اروپایانو چې د سیر او سیاحت ګټې ولېدلې، لکه د میړیو په څېر ټول په دنیا را خپاره شول، په دې سلسله کښې پرتګالیانو، هسپانیانو، انګریزانو، فرانسویانو، جرمنیانو او نورو په وچه، لنده او هوا کښې ډېر سیاحتونه وکړل، ډېرې ځمکې یې وموندې، د سکندر ظلمونو ته ورسېدل، په (ارض تسعین) یې خپل بیرغونه ودرول، په شمالي او سویلي قطبونو کښې وګرځېدل، د هماليې آسمان ښکلوونکو څوکو ته وختل، د پامیر لوړې ځمکې او د کوه قاف (البرز) په سر یې د نوح (ع) د کښتۍ درې وموندې، د افریقا اوښې صحراګانې یې د پښو لاندې کړې، په اوبو کښې د سمندر تلونو ته کوز شول، په هوا کښې دېرش زره فوټه پورته وختل، د ځمکې پر

مخ ترې کوم پټ ځای پاتې نشو. د دې گرځېدو په برکت علم پرمختګ وکړ، د انسان دماغ حیرت ناکې کارنامې وښودلې، د گرځېدو او سیاحت شوق نوې اختراع گانې منځته را وویستلې، الوتکې، سمندري جهازونه، د گرځېدو او تګ راتګ ډول ډول وسیلې جوړې شوې. دا ټول شيان د دې لپاره ساز شول چې نور هم انسان په دنیا کېښې ښه وگرځي، ښه سیاحت او ښه پلټنه وکړي او د قدرت اسرار ځانته مالوم کړي. په اصل کېښې اروپایانو په (قل سیرو فی الارض) باندې پوره عمل کړی او لا ورپسې لگیا دي. اوس یې سپورمۍ ته سیاحتونه پیل کړي او هره ورځ اورو او وینو چې څه پرمختګونه چې نه کوي. خلاصه دا چې، سیر او سیاحت، گرځېدل را گرځېدل د علم د زیاتېدو، د تجربې پیدا کېدو او د مالوماتو د ډېرېدو یوه لویه ذریعه او د پرمختګ یوه پخه لاره ده.

په دې هکله شاعر څه ښه ویلي.

په کیسو مطلب موند نشې پسې پاڅه - له گفتاره چا کردار موندلی نه دی.

د سفر د پیل څرنگوالی

دا سفر د ۱۴۰۲ لمریز کال، د سلواغې میاشتې په ۸ نېټه، د یک شنبې په ورځ باندې، د دوو ورځو لپاره ترسره شو.

لومړی، یوه ورځ د مخه د شنبې په ورځ مو یاد ښار ته د یک شنبې ورځې د ۱۱ بجو لپاره د بس ټکټ وکړ او د هر ټکټ بیه (۲۱۵۰۰۰ تومان معادل ۲۸۰ افغانۍ) و. د ټکټ اخیستلو سره سم، د سفر د لا ښه مدیریت او همغږي په پار مې د واټسپ یو گروپ جوړ کړ، د واټسپ د گروپ نوم (Shiraz Tour) و. د دې گروپ د رامنځته کېدو هدف، د سفر په اړه د ټولو اطلاعاتو شریکول او همدارنګه

د سفر په اوږدو کې د هر ډول خاطراتو، انځورونو او د سفر اړوند مالوماتو د لېږد او رالېږد و.

دا چې ما اعجاز الحق محرابي د سفر د مدیریت مسؤلیت په غاړه درلود، خپله لږ شوخ یم، د سفر په اوږدو کې مې له خپلو ملگرو څخه په هره مرحله کې ویډیو ضبطوله او همدارنگه مخکې له دې چې سفر پیل شي، خپلو ملگرو ته مې د واټسپ د گروپ له طریقه ځینې سپارښتنې وکړې، دا سپارښتنې په لاندې توگه دي.

- له ځان سره حتما یو کوچنی بکس، یو جوړ منظم پټلون (کوټ شلوار)، شامپو، د غاښونو بُرس، یو جوړ افغاني کالي، یوه پیاله او خپل د چای کوچني ترموزونه ولری.

د سفر ورځ، یک شنبې، د سلواغې میاشتي ۸ نېټه

د گهڼې ۴۰:۵ وې چې له خوبه را ویني شوم، د سهار لمونځ مې وکړ، وروسته له لمانځه څخه خوب رانغلو او همداسې سرگردانه یوې بلې خواته گرځېدم، لکه څه چې را څخه ورک وي. ساعت اووه بجې شوې، د اتاق ملگرو ته مې د سهار چای تیار کړ، رښتیا په همدې ورځ مو یو مېلمه هم درلود، هغه زما د هم اتاقی جلال الدین محمدي زوم، عبدالحمید محمدي و. ملگرو هم تعجب وکړ چې نن ولې دومره وخته چای تیار شوی، نو ما ورته وویل، چې نن ورځ ځانگړې ده.

د چای څخه وروسته، په بېرې سره حمام ته لاړم، حمام مې وکړ او د سفر لپاره مې د سپارښتنو سره سم خپل تیاری ونيود، کله چې مې تیاری ونيود نو په همدې وخت ساعت ۹ او ۴۵ دقیقې وې، د واټسپ په گروپ کې مې ملگرو ته پیام وکړ چې لسو بجو ته حتما تیار واوسئ ترڅو اډې (ترمینال) ته لاړ شو، په

همدې وخت کې و چې ټول ملگري د وعدې سره سم تيار شول، مگر زمونږ يو ملگري چې زما قدرمن استاد هم تېر شوی (استاد عبید الله غزنوي) د خپل پوهنتون کار لپاره، د ژبې او ادبياتو پوهنځي ته تللی و او هلته يې د راتلونکي سمسټر د انگليسي مضمون په اړه پوښتنه کوله، نو دا وخت و چې زه ورته ډېر په غوسه وم دا ځکه چې تر اډې (ترمينال) چې د کاوه اډې (ترمينال) په نوم ده، نږدې يو ساعت په مترو کې لاره وه او دا وخت ساعت ۱۰ بجې وې چې قدرمن استاد نه و راغلی او زمونږ سره نه و يوځای شوی، نو ما دا فکر وکړ چې استاد حتما نه غواړي شيراز ته لاړ شي، او بايد زه يې مخکې خبر کړی وای. نو د سوچ او فکر خلاف، استاد په ټيلفوني اړيکه کې راته وويل: چې تاسو د اډې په لور لاړ شئ؛ زه ستاسو تر شا درځم. له دې اړيکې وروسته مونږ څلورو ملگرو له استاد څخه په ناهيلۍ د مترو په واسطه د اډې په لور حرکت وکړ، په لاره کې مو د استاد په اړه يو څه غيبت هم وکړ، بالاخره وروسته له نږدې يو ساعت مزل څخه، اډې (ترمينال) ته ورسېدو، د رسېدو سره سم، استاد راته زنگ وکړ او ويې ويل: چېرته ياست زه همدا اوس غواړم ستاسو خواته يانې اډې ته حرکت وکړم، نو همدا ځای و چې په ډېره غوسه سره مې استاد ته وويل: "ښاغلی استاده! تر دې ځايه نږدې يو ساعت لاره ده او مونږ هم همدا اوس د حرکت په حال کې يوو"، استاد وويل: "څنگه وکړم چاره راته وايه"، بيا په همدې وخت کې زما ملگري امين الله کوهي وويل: "صبر صبر، زه له موټروان څخه پوښتنه وکړم" چې آيا له دې ځايه د صفه اډې (ترمينال) ته ځي او کنه؟ (اصفهان ولايت دوه اډې (ترميناله) لري، د صفه او کاوه په نومونو)، د صفه په نوم اډه (ترمينال) د اصفهان پوهنتون سره ډېر نږدې موقعيت لري او د کاوه په نوم اډه د پوهنتون څخه نږدې يو ساعت د مترو په واسطه لرې فاصله کې موقعيت لري). نو موټروان

خواب راکړ، هو! له دې ځايه (کاوه) څخه لمړی صفه اډې ته ځو بيا وروسته له هغې ځايه د شیراز په طرف حرکت کوو دا ځکه چې د شیراز ښار مسیر د صفه د اډې په لاره پروت دی. همدا ځای و چې ډېر خوشاله شوم او استاد ته مې وویل: "چې په چټکۍ سره همدغه اډې (صفه) ته درځه، مونږ هم در روان شوو؛" وروسته له یو ساعت مزل څخه په بس موټر کې، د کاوه اډې څخه د صفه په نوم اډې ته ورسېدو او هلته استاد غزنوي هم زمونږ سره یوځای شو او د شیراز په لور مو سفر پیل کړ.

د سفر په اوږدو کې په موټر کې هم څنگ تر څنگ سره ناست وو، په خپلو منځو کې مو د لارې په جریان کې د ودانیو، ځنگلونو، خلکو او نورو موضوعاتو په هکله خبرې اترې سره کولې او همدارنگه د واټسپ په گروپ کې مو د حضرت سعدي او حافظ د شعرونو او آثارو په هکله هم یو بل ته مالومات سره لېږل؛ د لارې په اوږدو کې مو یوازې په ۲ بجو، د ډوډۍ او لمونځ لپاره وقفه وکړه. بالاخره د ماښام په ۶ بجو د فارس ولایت مرکز شیراز ښار ته ورسېدو او د ښار لومړۍ ښکلا د (قرآن) د دروازې وه چې ومو لیدله، د برېښنا په رنګارنګو رڼاګانو باندې پوښلې وه، لږ مخکې د کاراندیش اډې (ترمینال) ته ورسېدو، موټروان غږ وکړ: "مقصد ته ورسېدو، ښه راغلاست"، مهرباني وکړئ ښکته شئ!.

کله چې د موټر څخه ښکته شوو، نو هک حیران په میدان پاتې شوو او په دې وخت کې د اډې د ټکسي موټر چلوونکو څخه نه خلاصیدو، داسې یو حالت شو لکه د کارګرو په فلکه چې څوک ورشي او غواړي کارګر له ځان سره بوځي، نو پر مونږ باندې هم د ټکسي د موټر چلوونکو یو ډله راټول شول او په دې خبرو یې پیل وکړ، ښه راغلاست، چېرته ځی لڅیره، ټکسي مو په چوپړ کې ده، نو دا چې په واقعیت هم زمونږ ځای مالوم نه و، نو ورته ومو وویل چې مننه مونږ پسې څوک

راغلي او حقيقت دا و چې مونږ په ياد ښار کې هېڅ څوک نه پېژندل، دا کار مو يوازې د ټکسي موټر چلوونکو څخه د ځان د خلاصون لپاره وکړ او همداسې په پښو د اډې خروجي لور ته روان شوو، په دې وخت کې زمونږ يوه ملگري وويل: "چې ای کاش!، اوس مو څوک پېژندلای او راته راغلي وای او ورسره کور ته تللي وای"، ما ورته وويل: "تل داسې نه وي". له اډې څخه بهر شوو او له خلکو څخه په پرله پسې پوښتنو سره مو په پای کې، اډې ته نږدې د (مهمان پذیر پردیس) په نامه هوټل پيدا کړ او هلته لاړو. له لومړنيو پوښتنو او نوم ليکنې څخه وروسته مو يو اتاق د شپې په (۵۰۰ تومنه معادل ۶۵۰ افغانۍ) کرایه کړ.

هوټل د امکاناتو له اړخه ښه و، اتاق يې درې کټه درلودل، بخارۍ او په منځ کې يې يو تشاب او ورسره حمام هم و، پخلنځی يې په عمومي دهليز کې موقعيت درلود.

د ډوډۍ وخت شو، زه، ښاغلی شکرالله محمودي او امين الله کوهي د ډوډۍ تيارولو لپاره بهر ته لاړو، کوهي نانوايي ته لاړ، زه او محمودي يو لوی خوراكي دوکان ته لاړو او هلته مو د شپې د ډوډۍ لپاره آماده لوبيا او ورسره ميوه او شيريني باب واخيستل، کله چې اتاق ته راغلو نو آماده لوبيا مو لږ نوره هم جوړه کړه. غوړ، آماده لواب مو ورته اضافه کړل او ډوډۍ مو تياره کړه، په گډه سره مو ډوډۍ نوش جان کړله، وروسته له ډوډۍ مو چای وڅښل او له ملگرو سره مو غوړې وکړې. د ملگرو له ډلې، د آصف الله آرين په نامه وويل: "واقعا ډېر ښه وخت راغلو ځکه چې نن شپه آرام وکړو او سبا به لخيره خپلو ليدو کتو ته مخه کړو"، تر دې وروسته، همداسې شپه شوه او ويده شوو.

لومړۍ ورځ: سهار لمانځه ته را پا خېدو، له لمانځه څخه وروسته مو هم يوه سترگه خوب وکړ، په اتو بجو محمودي او کوهي د سهار چای تيار کړ. د چای څخه وروسته مو ځانونه آماده کړل او لخيره د سیر په طرف له هوټله بهر شو او د هوټل د مخه مو د سفر د لومړني مقصد (حضرت حافظ روضي) پر لور، دوه آنلاين ټکسياني د (اسنپ په نوم) ونيولې، دا چې دغه ښاري ټکسياني له څلورو څخه زيات کسان نه سپروي او مونږ پنځه کسه وو، نو مجبورا دوه آنلاين ښاري ټکسياني مو ونيولې او د کسانو وېش مو داسې وکړ چې استاد غزنوي او آرين په يوه ټکسي کې او زه، کوهي او محمودي په بله ټکسي کې وو او په ټول سفر کې يانې په دوو ورځو کې همدا کسان به سره په ټکسيانو کې له يوه ځايه څخه بل ځای ته تللو.

د حضرت حافظ روضه: کله چې ياد ځای ته ورسېدو نو په دروازه کې د امنيتي محافظينو لخوا له لومړنيو پوښتنو څخه وروسته، د ننوتلو لپاره ايراني ټکټونه راکړل شول. (ايراني ټکټونه ځکه چې ويې ليدل مونږ ډېر ډيپلوماټيک کالي اغوستي او د اصفهان پوهنتون زده کوونکي يوو) د هر ايراني ټکټ بيه (۵ تومنه معادل ۷ افغانۍ) وه؛ حال دا چې د غير ايراني گرځندويانو لپاره د ټکټونو بيې لوړې وې.

د ټکټونو اخيستلو وروسته، د حافظ روضي ته ننوتلو او په ليدو کتو او د نصب شويو لوحو په ويلو مو پيل وکړ، ترڅو چې اصلي قبر ته ورسېدو؛ لومړی مو نوموړي شخصيت ته د مغفرت دعا وکړه ورپسې په زيارت کې په گرځېدو وو چې شاوخوا مو وليدل په سلگونه کسان تلل او راتلل، ما هم د همدې فرصت څخه په استفادې سره د همدې حال او هوا څخه ويډيو ضبطوله، د ضبط پر وخت، د

روضي يو امنيتي ساتونکی راغی او ماته يې تذکر راکړ، چې د امنيتي مواردو په پار، د ویدیو ضبطولو اجازه نلری، ما ورته وویل سمه ده، خو بیا مې هم پټ پټ ویدیو کوله ځکه فضا او محیط ډېر ښکلي او په زړه پورې وو.

حضرت حافظ (رح) څوک دی؟!

خواجه شمس‌الدین محمد بن بهاء‌الدین محمد حافظ شیرازي، مشهور (متخلص) په "حافظ"، د فارسي ژبې د اتمې هجري پېړۍ، لوی غزل ویونکی شاعر او ادیب شخصیت دی.

نوموړي په ۷۲۷ هجري قمري کال په شیراز ښار کې دې نړۍ ته سترگې پرانیستلې.

حافظ خپلې لومړنۍ زده کړې په شیراز ښار کې د خپل وخت او ځای له عالمانو څخه لاسته راوړې او د وخت په ادبي علومو کې یې لوړ ځای خپل کړی و. حضرت حافظ (رح) ته ځکه حافظ وایي، چې نوموړی د قرآنکریم حافظ و. حضرت حافظ یوازې یو ځل واده کړی دی او له هغه څخه یې یو زوی درلود چې هغه هم په ځواني کې له نوموړي سره د هند په لور په یو نابشپړ شوي سفر کې، وفات شوی و.

د حافظ (رح) له مشهورو آثارو څخه "دیوان حافظ" د یادولو وړ دی؛ دا دیوان په خپل ځان کې ۵۰۰ غزله، ۴۲ رباعي او څو قصیدې لري چې د ۵۰ کلونو په اوږدو کې یې ویلي دي.

د حافظ ډېری شعرونه، د غزل په بڼه دي.

د حافظ فال، د ایرانیانو لپاره یو له مهمو او اړینو فالونو څخه دی. نن ورځ د ټولو ایرانیانو په کورونو کې د "حافظ فال" په نامه کتاب لیدل کیږي او ایرانیان د

خپل کلتور او سنت مطابق په خپلو ملي، مذهبي او آن د نوروز او د يلدا په شپو د "حافظ فال" په کتاب باندې، خپل فالونه گوري. همدارنگه حضرت حافظ د لسان الغیب، ترجمان الأسرار، لسان العرفا او ناظم الأولياء په لقبونو هم نومول شوی دی.

لسان الغیب په څه مانا؟!

لسان الغیب عربي ريښه لري، چې لسان د ژبې په مانا او الغیب د پټ او نامعلوم په مانا.

حافظ شیرازي ته ځکه لسان الغیب وايي، کله چې نوموړی ومړ نو د نوموړي د وفات پر ورځ د خلکو ترمنځ د حافظ د خښولو پر سر لانجه راغله، دا ځکه چې خلکو حافظ د خپلو افکارو او لیدلوري له اړخه، بي دینه پېژندلو، نو په لومړۍ کې يې اجازه ورنکړه چې نوموړی په یاد ښار کې خښ کړي چې په دې سزه د عامو خلکو، فرهنگیانو او ادیبانو ترمنځ لانجه راغله، په دې وخت کې یو کس وویل چې راځئ د همدې موضوع د روښانتیا لپاره د حافظ له خپل کتاب څخه فال وگورو او معلومه به شي چې نوموړی څنگه یو شخصیت دی، نو پرېکړه وشوه سمه ده، په همدې وخت کې و چې د حافظ د شعرونو کتاب يې راوړو او یو ماشوم ته يې ورکړو ترڅو ورڅخه یو غزل وټاکي، کله چې ماشوم د فال لیدلو په هدف غزل وټاکه، نو لاندې د مانا او مفهوم څخه ډک غزل يې په فال کې راوخوت چې وايي.

عیب رندان مکن ای زاهد پاکیزه سرشت

که گناه دگران بر تو نخواهند نوشت

من اگر نیکم و گر بد تو برو خود را باش

هرکس آن درود عاقبت کار که کشت

همه کس طالب یارند چه هشیار و چه مست

همه جا خانه عشق است چه مسجد چه کنشت

د پورتنی فال تفسیر: د نورو خلکو د عیب پلټنه ډېر ناوړه کار دی. هرڅوک د

خپلو اعمالو مسئول دی. د انسانانو د ظاهر څخه نشو کولای د هغوی باطن

وېبژنو او هیڅوک د چا له باطن څخه خبر نه دي. سمه ده چې ټول انسانان

جایزالخطا دي، خو عاقل انسان د نورو له خطاوو څخه درس اخلي او هغه نه

تکراروي، او ته هم د نورو له تجربو څخه ګټوره استفاده وکړه.

د پورتنی غزل په لیدلو سره خلک حیران پاتې شول او په پای کې د نوموړي

شخصیت جنازه ترسره او خاورو ته وسپارل شوه او د همدغې کیسې وروسته

نوموړي ته د لسان الغیب لقب، ورکړل شو.

د یادولو وړ ده چې هر څومره زیات د حضرت حافظ (رح) په هکله ووايم کمه ده،

نو په همدې به بسنه وکړم.

نوموړی شخصیت، په ۷۹۲ هجری قمري کال د شیراز په ښار کې ومړ او هلته

د حافظیه په سیمه کې خاورو ته وسپارل شو.

کله چې د حضرت حافظ د روضې لیدل کتل پای ته ورسېدل، نو د برنامې سره

سم مو دوه آنلاین ښاري ټکسيانې ونيولې او د حضرت سعدي (رح) د روضې پر

لور ولاړو، کله چې هلته ورسېدو نو که مبالغه ونه کړم یوه بله عجیبه د محبت،

په زړه پورې او د ښو انسانانو څخه ډکه فضا وه.

یو څه چې زه یې ډېر حیران کړم، هغه د حضرت سعدي او حافظ په زیارتونو کې

د ډېرو ښو انسانانو شتون و، دا انسانان نه یوازې د ایران څخه بلکې د ټولې نړۍ

څخه راتلل، ترڅو د دې لویو شخصیتونو د روضو لیدنه وکړي. سبحان الله، الله

پاک د تاریخ یادو دوو لویو شخصیتونو ته عجیبه عزت ورکړی دی، الله پاک دې مونږ او تاسو ټولو ته د حضرت سعدي او حافظ او داسو نورو ورته شخصیتونو استعداد او وړتیا را په برخه کړي، اللهم آمین.

حضرت سعدي (رح) څوک دی؟!

ابو محمد مشرف الدين مصلح بن مشرف، مشهور (متخلص) په "سعدي" د فارسي ژبې د اوومې هجري پېړۍ، لوی شاعر او لیکوال شخصیت دی. نوموړی د اټکل له مخې په ۶۰۶ هجري قمري کې (د ۵۸۹ لمريز کال او ۱۲۱۰ م مطابق) په شیراز ښار کې دې نړۍ ته سترگې پرانیستلې. د یادولو وړ ده چې ځینې د نظر خاوندان، د نوموړي د زوکړې نېټه، ۵۸۵ هـ.ق په گوته کوي.

د سعدي کلمه، د اتابک مظفرالدين سعد بن ابوبکر بن سعد بن زنگي له زامنو څخه راخیستل شوې، کلمه ده.

نوموړي لوی شاعر او شخصیت ته د خبرو استاد، د خبرو پادشاه او د شیخ اجل په نومونو القاب هم ورکړل شوي دي.

حضرت سعدي (رح) پرته له کومې مبالغې څخه، د فارسي ژبې د پنځو لومړیو لویو شاعرانو څخه شمېرل کېږي. دا پنځه لوی او با وقاره شاعران دا دي:

حضرت مولانا جلال الدين محمد بلخي

حکیم ابوالقاسم فردوسي

خیام نیشاپوري

حضرت سعدي شیرازي

حضرت حافظ شیرازي

حضرت سعدي په ځواني کې د بغداد نظاميه مدرسي ته لاړ او هلته يې د ادب، تفسير، فقه، کلام او حکمت زده کړې وکړې. د سعدي له لويو او د حساب وړ آثارو څخه بوستان (نظم) او گلستان (نثر) يادولای شو.

سعدي نامه يا بوستان، د سعدي لومړنۍ اثر دی چې په ٦٥٥ هجري قمري کې د نظم يا شعر په بڼه ليکل شوی او همدارنگه يو کال وروسته يانې په ٦٥٦ هـ.ق کې يې گلستان د نثر په بڼه ليکلی دی. سربېره پردې په عربي ژبه باندې هم ډېر د حساب وړ قصايد، غزلونه، قطعي، ترجيح بند، رباعيات او مقالې لري. حضرت سعدي، نږدې ٧٠٠ غزله لري چې د بحث محور يې، مينه دی. د يادولو وړ ده چې هر څومره زيات د حضرت سعدي (رح) په هکله ووايم کمه ده، نو په همدې به بسنه وکړم.

نوموړې شخصيت د ٦٩٠ تر ٦٩٤ کلونو په اوږدو کې په شيراز ښار کې وفات شوی او د ياد ښار په سعديه سيمه کې خاورو ته سپارل شوی. کله مو چې د حضرت سعدي (رح) له روضې څخه ليدنه وکړه، نو د برنامې سره سم د شيراز ښار مرکز، د کریم خان زند ارگ ته لاړو. مخکې له دې چې د کریم خان زند ارگ ته ننوځو نو د ارگ مخامخ، د ذهن د ستړيا د لمنځه وړلو لپاره مو د ملگرو سره په گډه يو يو آيسکريم (بستني) نوش جان کړ، وروسته له هغه د کریم خان زند ارگ ته لاړو، د اصولو سره سم د ننوتلو لپاره مو ايراني ټکټونه وکړل، چې د هر نفر ټکټ بيه (٥ تومنه معادل ٧ افغاني) و.

زندیه حکومت

زندیان یا زندیه (۱۱۲۹ - ۱۱۷۴ ه.ش) په ایران کې حاکمه یوه طایفه وه چې د افشاري حکومت له نږدو څخه وروسته او مخکې د قاجار له حکومت څخه، د ایران هېواد په ځمکه یې د ۴۶ کلونو په موده حکومت وکړ او د شیراز ښار یې د حکومت پلازمېنه وه.

یاد خاندان، د کریم خان زند په مشري، په ۱۱۶۳ هجري قمري کال په ایران کې قدرت ته ورسېده.

کریم خان زند د ایران د لر له قوم څخه و. نوموړی په لومړیو کې د نادر افشار له عساکرو څخه و.

کریم خان قدرت ته د رسېدو سره سم، د شاه له نوم څخه تېر شو او خپل ځان ته یې د وکیل الرعایا لقب ورکړ.

د کریم خان زند د ارگ ظاهري حالت!

کله چې یاد ارگ ته ننوتلو، د ارگ ظاهري حالت خورا ګډوډ او بې نظم و. نظافت ته یې ډېره توجه نه کیدله، ودانیز حالت یې هم وران او ویجاړ مالومېده او همدارنګه د خلکو تعداد هم دومره نه و چې ورڅخه تعریف وکړم. له دې حالت څخه ما دا برداشت وکړ چې ممکن دا کس او یا هم د یاد کس حکومت دومره د تعریف وړ نه و چې یې قدر وشي، یوازې د تاریخي اثر په توګه یې یاد ارگ په سطحي توګه ساتلی ترڅو خلک ورڅخه لیدنه وکړي، ترڅو د یاد شخص د حکومت په اړه پوه شي او د ځان لپاره یې د الګو په توګه وګرځوي، حال دا چې هغه عظمت او لویي چې د سعدي او حافظ له روضو سره وو، هېڅ هم له دې ځای سره د پرتلې وړ نه و.

د يادولو وړ ده چې د يادې طايفې په اړه همدومره مالومات بسنه کوي، د نورو مالومات لپاره کولای شئ تاريخي کتابونو ته کتنه وکړئ. د لومړۍ ورځ وروستۍ کتنه د شاه چراغ له روضې څخه وه. کله مو چې د وکيل خان زند له ارگ څخه ليدنه پای ته ورسېده، د پلان سره سم مو دوه آنلاين ښاري ټکسيانې ونيولې او د شيراز ښار يوې څنډې، د شاه چراغ روضې ته ورغلو. کله چې يادې روضې ته ورغلو، لومړۍ خو دا چې که مبالغه ونه کړم، ياد زيارت نږدې لس جريبه ځمکه ځای نيولی و. د ننوتو سره سم پکې کوم مذهبي مراسم روان و، ډېر خلک يادې روضې ته تلل او راتلل او همدارنگه کلک امنيتي تدابير هم نيول شوي وو.

کله چې يادې روضې ته ننوتلو، لومړۍ د قبر ځای ته ور ننوتلو، ياد شخصيت ته مو د مغفرت دعا وکړه او ليدو کتو ته مو دوام ورکړ. کله مو چې د قبر څخه ليدنه پای ته ورسېده، د قبر له ځايه را بهر شو او د روضې د محوطې په منځ کې، يوه اړخ ته د شاه چراغ په نامه يو موزيم و، هغه ته ورغلو، لومړی مو دننوتلو ټکټ (۱۰ تومنه معادل ۱۳ افغانۍ) وکړ. دا موزيم دوه منزله و، لومړی مو د دوهم منزل څخه ليدنه وکړه، په ياد منزل کې ټول تاريخي ليکنې وې، له دې ډلې څخه ډېری د قرآن کریمونو لاسي ليکل شوي نسخې وې. ورپسې لومړي منزل ته رابښته شوو، په ياد منزل کې بيا ډېر پخواني تاريخي آثار وو، لکه: د طلا دروازه، پخوانۍ وسلې، سکې، د مختلفو هېوادونو د پيسو ډولونه، شهاب تېرې، د هېواد په کچه د لويو اتلوليو جايزې، مډالونه، د پخواني وخت زيورات او همدارنگه په ياد زيارت باندې د تېر کال د حملې ځينې پاته شوي آثار هم اېښودل شوي وو. وروسته له موزيم څخه، د روضې يوې څنډې ته لاړو او هلته د کتابونو، او ډاليو يو دکان و، د ملگرو سره په مشوره هلته ورغلو او يو څه پېر مو وکړ. زمونږ د پېر له

مهمو خيزونو څخه د سعدي بوستان، گلستان او همداسې خپلو ملگرو لپاره نورې ډالۍ، چې له دې جملې څخه به د يوې ډالۍ يادونه وکړم، هغه دا چې ما خپل يوه نږدې او خوږ ملگري جلال الدين "محمدي" ته يو جوړ تسبيح ډالۍ واخيستلې، ځکه نوموړی ډېر ذکر کوي. الله (جل جلاله) دې نوموړي ته لا ډېر توفيق ورکړي او همدارنگه نورو ملگرو هم له دې ځايه ډېر پېر وکړو.

ورځ ورو ورو په ختمېدو وله، د مازديگر وخت و چې د همدې کتابتون او پلورنځي ترڅنگ لوی صف ودریدلو، نو مونږ هم حيران شو چې څه خبره ده، پوښتنه مو وکړه، نو فکر کوم هغه کس راته وويل چې نذر (خيرات) دی او سوپ ورکوي. مونږ ته هم دې صف يو ډول ښه احساس راځي نو ټول ملگري په صف کې ودریدلو او له ځنډ وروسته مو سوپ ترلاسه کړ، که مبالغه ونه کړم بل ډول ښه خوند يې وکړ. سوپ مو چې نوش جان کړ، ساعت ته مو چې وکتل، د ماښام لمانځه ته نږدې ۲۵ دقيقې پاتې وې او ملگري هم د ډېرو گرځېدلو او سياحت په پايله کې ستړي بربښېدل، مشوره مو وکړه چې څو لږه د اتاق په لور (مهمان پذير پردیس) هوټل ته. دا ځل، کله مو چې دوه آنلاین ښاري ټکسيانې په انټرنټ کې وپلټې، نو پيدا نشوې او مجبوره شو په يوه آنلاین ښاري ټکسي (اسنپ) کې لاړ شو، بالاخره په يوه ټکسي کې مو په ډېر سختي سره ځان ځای کړ او لاړو خپل د استوگنې په لور. کله چې هلته ورسیدو، لومړی مو د ماښام لمونځ وکړ، وروسته له لمانځه مو چای وڅکلو او ورپسې د تېرې شپې په څېر، کوهي لاړ نانوايي ته د ډوډۍ راوړلو لپاره، زه او محمودي لاړو د ماخوستن د ديگ لپاره د سودا اخيستلو پر لور. استاد غزنوي او ښاغلی آرين ته مو وويل: تاسو په مونږ کې مشران ياست، کرار کښېنئ او آرام وکړئ؛ که څه هم دوی دواړو ډېر ټينگار وکړو چې د سودا او ډوډۍ اخيستلو پسې لاړ شي؛ خو مونږ د اخلاقي اصولو له مخې،

دا اجازه ور نكړه او مونږ درې سره لاړو د ماخوستن ډوډۍ لپاره مو سودا راوړه. د دوهمې شپې ډوډۍ يو څه ځانگړې وه دا ځكه چې د ورځې په اوږدو كې مو د ډوډۍ خوړلو فرصت پيدا نكړ نو ملگرو وويل، چې بايد يو ښه مناسب څه واخلو ترڅو د غرمې خاليگاه هم پكې ډكه شي، نو د همدې خبرې په پار مو، ستاسو په اجازه، آماده سور كړی چرگ، بال كتف، هگۍ (د جوشولو لپاره) او نوشابه واخيستل. د دې شپې له جالبو صحنو څخه راته د جوش كړو هگيو جنگول ول، سبحان الله، څومره ډېر مو سره وخنډل، الله تعالى دې مونږ ته هدايت وكړي. وروسته له دې چې ډوډۍ مو وخوړله او ورپسې مو چای وڅښل، بيا مو نو د تېرې كړې ورځې انځورونه، خاطراتو، او پېښو په هكله غورې او بانډار وكړو، د دې ټولو څخه وروسته، ويده شوو.

دويمه ورځ: د دويمې ورځې سیر او سياحت، كله مو چې په ۹ بجو د سهار چای وڅښلو، نو د برنامې سره سم، د تخت جمشيد پر لور مو دوه آنلاين ښاري ټكسياني (اسنپ) ونيولې او حركت مو وكړ.

تخت جمشيد؟!

تخت جمشيد د فارس ولايت (شيراز ښار) په مرو دشت ولسوالۍ كې د غره لمنې كې پروت لوی په تېرو سينگار شوی تاريخي قصر دی او د شيراز ښار څخه نږدې ۵۷ كيلومتره لرې فاصله كې پروت دی. د تخت جمشيد ودانۍ كار، د هخامنشيانو د دريم پادشاه داريوش، لخوا پيل او په دې ودانۍ كې د وخت بې شمېرو انجنيرانو او د هنر خاوندانو هم نارينه او هم ښځينه، كار كړی.

تخت جمشيد د ۱۲۰ كلونو په اوږدو كې جوړ شوی او يو څه چې د دې تخت په اړه ارزښت لرونكي ښودل شوي دي، هغه له كارگرو سره د هخامنشي

پادشاهانو ښه رویه او سلوک دي چې وایي د ښه او وړ حقوق سربېره، نور ډېر امتیازات هم کارگرو ته ورکول کېدل (والله اعلم).

دا چې د تخت جمشید کار د ۱۲۰ کلونو په اوږدو کې ترسره شوی، نو د یادولو وړ ده چې یوازې پیل یې د دریم پادشاه داریوش لخوا شوی او همداسې د کلونو په اوږدو کې، نور قصرونه یې د هخامنشیانو د نورو حاکمان لخوا جوړ شوي دي. تخت جمشید، د پخواني ایران د لویوالي او عظمت له آثارو څخه شمېرل کېږي او د شیراز ښار د لیدو کتو لپاره یو له مشهورو ځایونو څخه دی چې هره ورځ په سلگونه کسان، له یاد ځای څخه د تاریخ د پوهېدو په پار، لیدنه کوي.

همدارنگه د تخت جمشید پاته شوي آثار او ودانۍ، د نړۍ د تاریخ د تمدن له مهمو اسنادو څخه شمېرل کېږي.

تخت جمشید، د هخامنشیانو د سلسلې د ۲۵۰۰ کلونو پخوانی یادگار دی. تخت جمشید، په نړۍ کې د ایران هېواد د پارسي تمدن له آثارو څخه شمېرل کېږي او همدارنگه نوموړی ځای په نړۍ کې د (پرسپولیس) په نوم هم پېژندل کېږي.

د تخت جمشید د محوطې بل نوم (د پارسه ملک) دی چې د نړۍ له ګوډ ګوډ څخه ورته هره ورځ په سلگونه ګرځندوی لیدو کتو ته راځي.

د تخت جمشید په منځ کې د مهمو ودانیو (قصرانو) نومونه دا دي:

- د تخت جمشید رسمي او تشریفايي قسرونه (د ملل د دروازي قصر)
- د آپادانا قصر (لوړ عمارت)
- د تچر قصر (لوړ عمارت)
- د هدیش قصر (لوړ عمارت)

- د ملکې قصر (لوړ عمارت)
- د شورا قصر (لوړ عمارت)
- د سلو پایو (ستون) قصر (لوړ عمارت)
- د (ه یا اچ) په نوم قصر (لوړ عمارت)
- د G په نوم قصر (لوړ عمارت)
- د نا بشپړ شوې دروازې ودانۍ
- د شاهي خزاني په نوم ودانۍ
- د دوهم او دریم اردشير زیارتونه
- او خپله د تخت جمشید قصر (لوړ عمارت)
- د تخت جمشید موزیم

په تخت جمشید کې، پورتنۍ ټولې ودانۍ، د لیدو او کتو ارزښت لري او د هر یوې ودانۍ تر شا لوی تاریخ او داستان پروت دی.

یو څه چې یادونه یې ضرور گڼم هغه دا چې پورتنی ټول ذکر شوي قصرونه اوس موجود نه دي، تاسو یوازې د یادو قصرونو آثار او پاتې شوني حکاکي شوې تیرې او لیکنې کتلاۍ شئ.

همدارنگه هلته یو ډول الکترونيکي عینکې (چشمکې) موجودې وې چې د هغې له طریقه مونږ د قصرونو هغه اصلي بڼه ولیدله.

یادې عینکې (چشمکې) د یوه ساعت لپاره په (۱۰۰ تومنه معادل ۱۳۰ افغانۍ) کرایه کیدلې، مونږ هم د قصرونو د لا ښه لیدو او پوهېدو په پار، د یو ساعت لپاره یادې عینکې، کرایه کړې وې.

د يادولو وړ ده چې د تخت جمشيد په اړه مالومات خورا ډېر دي، په همدې پورته مالوماتو باندې بسنه كوم، د لا زياتو مالوماتو لپاره تاريخي كتابونو ته كتنه وكړئ. زمونږ د سفر دويمه او وروستۍ ورځ په تخت جمشيد كې ډېره جالبه او په زړه پورې پاى ته ورسېدله، هغه څنگه؟!

كله مو چې د تخت جمشيد څخه ليدنه او كتنه وكړه، نو له محوطې سره ترڅنگ، يو هوټل ته ورغلو، د غرمې ډوډۍ مو نږدې په ۴ بجو د ورځې نوش جان كړله او د هوټل ترڅنگ، د شيراز د كلتوري كاليو يو نندارتون هم و، نو د ملگرو په مشوره سره هلته ورغلو، كله چې ورغلو، نو د بيوو او نورو مواردو څخه په خبرېدو او هوکړې سره، د شيراز ښار كلتوري کالي مو پر ځان كړل او خورا ډېر انځورونه مو ورسره واخيستل، كه مبالغه ونه كړم، خورا ډېر ساعت مو هم تېر شو، په همدې ځاى كې مو له ملگرو سره لكه د پخوانيو شاهانو يو ډله بيز انځور واخيست، وروسته مو چاپ كړ او آصف الله آرين ته مو ډالۍ كړ. ولې مو آرين ته ډالۍ كړ؟! ځكه په انځور كې آرين لكه د پادشاهانو غوندې په چوكۍ ناست و او مونږ ټول يې شاوخوا ولاړ و، نو مونږ له ځان سره وويل كه دا انځور له آرين څخه پرته هرڅوك واخلي، نو هغه ډول عظمت نه لري لكه آرين ته يې چې وركړو، ځكه آرين پكې د پادشاه په توگه تمثيل كړى، نو راځئ په گډه سره يې ښاغلي آرين ته ډالۍ كړو. ټولو ملگرو موافقه وكړه، يوازې ښاغلي كوهي مخالفت وكړ، هغه داسې چې نوموړي ته مو تل د ولسمشر په نامه غږ كاوه، ده وويل "نو زما د ولسمشرۍ مقام او حيثيت څه شو؟!"، بايد له سره بل داسې يو انځور چاپ كړئ چې زه پكې د پادشاه په توگه واوسم، نه ښاغلى آرين". په پاى كې داچې زمونږ سره نور نو وخت او فرصت ياري نه كوله، نو ښاغلي كوهي صاحب ته مو په ډېرې سختۍ سره قناعت وركړ، نوموړي هم ومنله او انځور مو ښاغلي آرين ته ډالۍ كړ.

په دې وخت کې ساعت د ماښام له لمانځه سره برابر و، مونږ هم د تخت جمشيد د محوطې داخل جومات ته لاړو، هلته مو لمونځ وکړ، وروسته له لمانځه مو دوه آنلاين ښاري ټکسياني په کرايه کړلې او د شيراز ښار په لور روان شوو، وروسته له نږدې يو ساعت څخه د شيراز ښار ته ورسېدو او له برنامې سره سم مو د اصفهان ښار په لور د بس ټکټونه وکړل. ټکټونه د شپې ۱۱ بجو ته وو، مونږ په ۷ بجو د کاراندېش په اډې (ترمينال) کې وو، تر ۱۱ بجو مو د اډې (ترمينال) په جومات کې تېر کړل او په ۱۱ بجو د بس موټر په لور ورغلو. د بس د موټر له جالبې خاطرو څخه به درته ووايم، چې اصلاً به باور و نه کړئ؛ هغه دا چې مونږ بېرته په آنلاين توگه هغه بس موټر کې ځای نيولی و، په کوم کې چې له اصفهان څخه شيراز ته راغلي وو حال دا چې مونږ مخکې د بس تر ليدو نه وو خبر، د موټروان کلينر چې وليدلو، وويل تاسو هغه نه ياست چې دوه شپې مخکې له مونږ سره راغلئ؟ ما ورته وويل: "واچوه لاس په لاس، هماغه يوو"، ده راته وويل: "ښه راغلاست، پخیر راغلئ"، ما ورته وويل: "ممنون، قوبون چشات برم کاکو" (يوه ايراني جمله) مانا: مننه، له سترگو دې ځار شم وروره.

کلينر په ځواب کې راته وويل: "عزيز دل مايی". ژباړه: زمونږ د زړه سر يې. د شپې په ۱۱ بجو مو له شيراز اصفهان لور ته حرکت وکړ او د سهار په ۶ بجو خپل تعليمي ټاټوبي، اصفهان ښار ته ورسېدو.

يادونه: زمونږ د سفر په برنامه کې د شيراز د ډېرو نورو ځايونو د ليدلو برنامه هم وه، خو دا چې وخت زمونږ سره مل نشو نو ډېری ځايونه را څخه پاتې شول په ځانگړې توگه يو له مهمو ځايونو څخه چې ليدل کتل يې راڅخه پاتې شول هغه نقش رستم نومېږي چې لاندې يې غواړم تاسو ته لنډ معرفي کړم.

نقش رستم، شیراز؟!

نقش رستم د شیراز ښار د مرو دشت ولسوالۍ په زنگي آباد سیمه کې، یوه لویه تاریخي سیمه ده چې د تاریخ د دریو دورو (ایلامیانو، هخامنشیانو او ساسانیانو) د یوې لویې تېرې په ښه یادگار پاته دی.

د دې سیمې لومړنۍ ودانۍ په ۱۹۲۳ م کې کشف شوله چې د ساسانیانو د برجونو او کلاگانو مربوط وه. وروسته له ۱۳ کلونو څخه، په یاد ځای کې د لویو ډبرو لاندې، په تېرو باندې لیکنې او طراحیانې را پیدا او کشف شوې.

د نقش رستم نوم: دا د شاهنامه په کتاب کې د پخوانۍ افسانې یا داستان سره رېښه لري، هغه داسې چې، دا د رستم او اسفندیار د رویا او خیال ځای و او رستم د شاهنامې د داستان اتل، په دې ځای کې په دې بریالی شوی و چې اسفندیار ته ماتې ورکړي.

د نقش رستم په محوطه کې د څلورو هخامنشي پادشاهانو مقبرې شتون لري چې دا عبارت دي له:

د لومړي داریوش قبر (۵۲۲- ۴۸۶ مخکې له میلاد)، د دوهم داریوش قبر (۴۲۴- ۴۰۵)، د خشایار شاه قبر (۴۸۶- ۴۴۵)، د لومړي اردشیر قبر (۴۸۶- ۴۲۴). دا قبرونه د ځمکې څخه نږدې ۲۶ متره فاصله لري.

دا ځای د نقش رستم په نوم ځکه مشهوره دی چې دلته د هخامنشیانو د څلورو پادشاهانو قبرونه دي. په تېر کې د مرو د خښولو یو له مروجو طریقو څخه، د غره په زړه کې د هغوی د جسدونو خښول و.

د سفر د رامنځته کېدو مفکوره

د سفر د رامنځته کېدو مفکوره، د بېلابېلو ضرورتونو او خواهشاتو له نظره کېدلای شي، علمي (تحقيقي)، تفريحي، سياحتي (زيارتي) او فرهنگي واوسي. تفصيلي بيان، په دې برخه غواړم تاسو ته د سفر د رامنځته کېدو ظاهري حالت بيان کړم.

اصفهان پوهنتون کې د کال د لومړي سمستر آزمويڼې پای ته ورسېدې، له هر چا څخه به مې چې پوښتنه کوله نو ډول ډول خبرې به يې راته کولې، چا به ويل ډېر ښه سمستر و، چا به ويل دې سمستر ډېر وځورولم، چا به ويل ښه شو چې خلاص شو هسې په اندېښنه کې وم، چا به ويل ډېر ښه و ځکه چې ښې نمرې مې ترلاسه کړې دي او داسې ورته نور...

د پورتنیو خبرو د تحليل او بررسي په پای کې مې له ځانه سره دا فکر وکړ او په سوچ کې شوم چې نږدې ۱۵ ورځې رخصتي ده او د دې رخصتۍ تېرول هم دلته په ليليه کې په يو وار سره ستونزمنه خبره ده، ځان ته مې په خطاب کې وويل: "ته هم ډېر سترې شوی يې او د دې ستړيا تنده به په څه سره ماته کړې؛ خو رنگارنگ خبرې او نظرونه مې فکر ته راتاوېدل، لاړ شه تهران ته ښه چکر او تفريح وکړه، همدلته اصفهان کې چکر ووهه، لاړ شه محمود آباد ته هلته نصير احمد محرابي ته ورشه. (محمود آباد په اصفهان ولايت کې يوه صنعتي سيمه ده او په همدې وخت کې زما د تره زوی نصير احمد محرابي هلته د آښپز په توگه دنده ترسره کوله) او ښه بانډار ورسره وکړه او داسې نور. ډېر فکرونه مې ذهن ته تلل او راتلل او په خپل ذهن کې ډېر سره بوخت وم، بالاخره مې له ځان سره دا پرېکړه وکړه چې راځه دا ځل يو نوي ځای ته لاړ شه ترڅو نسبت له پخوا څخه جالبه، متفاوته او

گټور واوسي او په ډېرو موضوعاتو باندې پوه شې. همدا وخت و چې په استوگنې ليلې کې مې له خپلو ملگرو سره دا موضوع شريکه کړله او دوی ته مې دا وويل چې ستاسو په اند، د ايران کوم ښار په ليدو او کتو باندې ارزي ترڅو لاړ شو او د دې رخصتو څخه خوند واخلو او د خپلو سترپاوو او ستومانيو څخه ځانونه خلاص کړو.

د همدې فکر او سوچ سره سم، کله مې چې له ملگرو سره مشوره وکړه نو اکثره ملگرو زما دغې فکر ته لبيک وويل او د اکثره نظر او مشوره د فارس ولايت (شيراز) په اړه وه. په ټولو سره مو ډېرې خبرې اترې سره تاو او راتاو کړې چې بالاخره هوکړې ته ورسېدلو. په پای کې، د دې مشورې هغه وروستي غړي چې وروسته زمونږ سره په سفر کې هم وو، هغه دغه کسان دي: استاد عبيدالله غزنوي، آصف الله آين، شکرالله محمودي او امين الله کوهي. که څه هم په پيل کې مو له ډېرو کسانو سره مشوره کړې وه او اکثره يې د هو ځواب راکړی و، خو د سفر څخه يو ورځ د مخه د تکتونو د اخيستلو په ورځ، ډېرو يې مونږ ته منفي ځواب راکړ او يوازې پورتنی کسان زمونږ د سفر ملگري شول او د يادو ملگرو سره په مشوره دا سفر د دوو ورځو لپاره تنظيم شو او مقصد ته د تگ وخت مو هم داسې تنظيم کړ چې بايد هلته ماښام ورسېږو، شپه په يو هوټل کې تېره کړو او سبا يې سیر او سياحت ته مخه کړو، دا ځکه د اصفهان څخه شيراز ته نږدې اووه ساعته لار ده او طبيعي خبره ده چې سفر سترې کوونکې وي او الحمدالله، هر څه د پلان سره سم په ښه توگه زمونږ د خوښې مطابق پر مخ لاړل چې وضاحت يې مخکې تاسو ته وړاندې شو.

د سفر ډولونه، موخې او ځانګړتیاوې

علمي (تحقيقي) + فرهنگي

يو پوهنتون خپلو ملي او بهرنيو محصلينو ته هله د سفر تدارک نيسي؛ چې خپلو ټولو محصلينو ته د خپل هېواد او خلکو مختلف النوع فرهنگونو ورمعرفي کول وغواړي او يا هم پوهنتون له بلې خوا ځينې محصلين د هېواد ځينو تاريخي او فرهنگي ځايونو ته د تحقيق لپاره ور معرفي کوي.

يا هم د مثال په توګه، د يوه محصل د مونوګراف موضوع د يو مشخص عنوان په هکله وي چې بايد دا عنوان ميداني کار کړي، نو ضرور ده چې د اطلاعاتو د لاسنه او موثق را ټولولو لپاره بايد سفر وکړي او د مشاهداتو په پای کې خپل اړين معلومات راټول کړي چې دا ډول سفرونو ته علمي (تحقيقي) او آن لومړۍ بېلګې ته يې فرهنگي هم ويلای شو.

ځانګړتياوې: بڼه: رسمي - وخت: مشخص - افراد: محدود - لګښت: لږ ارزښت: ډېر زيات - جدیت: خورا ډېر.

تفريحي سفر

د تفريحي سفر بېلګه کولای شو داسې بيان کړو: دا ډول سفرونه اکثرا په رخصتو ورځو او يا هم د ځانګړو ورځو يا مراسمو پر وخت کې رامنځته کېږي، لکه د اخترنو په شپو او ورځو کې، د جمعې ورځ، د نوروز ورځ، د واده مراسمو کې او داسې نور...

ځانګړتياوې: بڼه: غير رسمي - وخت: نامشخص - افراد: محدود - لګښت: ډېر - ارزښت: ډېر کم - جدیت: لږ

سیاحتی (زیارتي) سفر

دا ډول سفرونه هم د علمي مراکزو لخوا لکه (پوهنتون، مراکز، ښوونځي ...) او هم د شخصي افرادو لخوا په لاره اچول کېږي. د دې ډول سفرونو اهداف د عالمانو، فقهانو، عارفانو، شاعرانو، لیکوالانو او د پادشاهانو له ټاټوبي، زادگاه یا زیارتونو او یا هم د تاریخي ځایونو څخه لیدنه وي؛ ترڅو د هغوی د ژوند، شخصیت او تاریخ په هکله ډېره پوهه ترلاسه شي.

د مثال په توګه، زمونږ پوهنتون (اصفهان پوهنتون)، هر کال د محصلینو لپاره د مشهد تور (د مشهد سفر) په لاره اچوي، ټول مصارف یې هم پوهنتون ورکوي. د دې سفر د عمده اهدافو څخه په مشهد ولایت کې د امام رضا علیه السلام (دشیعیانو اتم امام) له زیارت څخه لیدنه ده، ترڅو د یاد شخصیت په هکله محصلینو ته پوهاوی ترلاسه شي.

ځانګړتیاوې: ښه: رسمي / غیر رسمي - وخت: مشخص / نا مشخص - افراد: محدود / نا محدود - لګښت: ډېر/کم - ارزښت: ډېر/کم - جدیت: ډېر/لږ.

زمونږ سفر فارس ولایت (شیراز ښار) ته!

پیل به د شیراز ښار په معرفت باندې وکړم. فارس ولایت چې مرکز یې شیراز ښار دی، د تاریخ په اوږدو کې د تیرازیس، شیرازیس په نومونو هم ثبت شوی دی. یاد ولایت د ایران هېواد په سوېل لويديځ کې موقعیت لري او د دې هېواد پنځم، تر ټولو لوی او نفوس لرونکی ولایت دی. دا ولایت د ایران هېواد د تاریخي او ډېر مخینه لرونکو او مهمو ښارونو څخه شمېرل کېږي.

شيراز ولايت د تاريخ په اوږدو کې د ايران د لويو امپراتوريو (صفاري، آل بويه او زنديه پايتخت هم پاتې شوی دی.

شيراز ښار، د حضرت حافظ او سعدي (رح) ټاټوبی دی او د يادو شخصيتونو زيارتونه هم په همدې ښار کې موقعيت لري، چې تل د شعر، ادب او حماسو ښار په نامه نومول کېږي او هره ورځ د خورا ډېرو داخلي او بهرني سيلانيانو کوربه وي. مونږ هم خپل ياد سفر ته، غير رسمي علمي، فرهنگي، سياحتي او تفريحي نومونه ورکولای شو؛ دا ځکه چې زمونږ په سفر کې هم د پورته ذکر شويو ټولو عنوانونو ځانگړتياوې موجودې دي.

زمونږ د سفر د رامنځته کېدو مفکوره، لومړی دا بايد ووايم چې زمونږ سفر د علمي شخصيتونو لخوا رامنځته شو، دا ځکه چې مونږ ټول د پوهنتون محصلين يوو او همدا چې زمونږ د پوهنتون آزمويښې پای ته ورسېدې، نو په گډه سره مو يو پلان ترتيب کړ تر څو داسې يو سفر ولرو چې علمي، فرهنگي، سياحتي او تفريحي بڼه ولري.

بلاخره، د ټولو عنوانونو په نظر کې نيولو سره مو هوکړه وکړه ترڅو د ايران هېواد فارس ولايت (شيراز ښار)، ته سفر وکړو او دا سفر مو د لاندې دلایلو پر بنسټ ولاړ وو.

علمي: ځکه چې مو غوښتل د دوه لويو انسانانو (حضرت حافظ او سعدي) په هکله، لا ډېر معلومات او پوهه ترلاسه کړو. دا دوه هغه شخصيتونه دي چې په تاريخ کې يې نومونه تل پاتې دي، د انسانيت لپاره يې تل کار کړی، د انسانانو ترمنځ يې د اختلاف مرزونه له منځه وړي او په ټوله نړۍ کې يې نومونه، تر اوسه هم جاويدان پاتې دي.

همدارنگه د برنامې سره سم مو د تخت جمشيد څخه ليدنه وکړه او په هکله مو عيني او تاريخي معلومات ترلاسه کړل. تخت جمشيد چې د هخامنشيانو د سلسلې پايتخت وه او د لوی داريوش لخوا يې بنسټ اېښودل شوی دی؛ د شیراز ښار يو له مهمو تاريخي ځايونو څخه د ليدنې او کتنې لپاره شمېرل کېږي. همدارنگه د يادولو وړ ده چې په دې سفر کې مو د زنده حکومت د دورې له ارگ څخه هم لېدنه وکړه. دا ارگ چې د شیراز په مرکز کې موقعيت لري؛ د زنده حکومت له مشهورو آثارو څخه شمېرل کېږي چې د کریم خان زند مشهور په وکیل الرعايا لخوا په کال ۱۱۸۰ هـ.ق کې جوړ شوی او د شیراز له مشهورو ځايونو څخه شمېرل کېږي.

فرهنگي: ځکه چې غوښتل مو د د فارس ولايت (شیراز) د خلکو په فرهنگ او په مختلفو کلتورونو باندې ځان پوه کړو، لکه: لهجه، خواږه، لباس او ادبيات چې خوشبختانه په دې سفر کې مو د يادو مواردو په هکله ډېره پوهه ترلاسه کړه او هغه داسې چې له عوامو خلکو سره مو خبرې اترې وکړې.

د مثال په توگه د شیراز د خلکو مشهور خواږه، کلم پلو دی. همدارنگه يوه شیرازي کلمه مو هم زده کړه چې دوی ورور ته (کاکو) وايي، سربېره په دې مو يوه شیرازي جمله هم زده کړله، چې ډېره به يې ويله او خوږه ده هغه دا چې: (قوبون چشات برم کاکو) ژباړه: له سترگو څخه دې څار شم وروره او همداسې نور...

همدارنگه د يادولو وړ ده چې د شیراز خلک نسبت اصفهان خلکو ته، نرم او ريښتيني خلک دي.

سياحتي (زيارتي): د سياحت مانا اکثراً د يو محل او يا د يو ځای ظاهر ليدلو ته ويل کېږي. نو مونږ هم په همدې فکر سره پلان درلود چې د شیراز ولايت آبادی

او ښکلاگانې وگورو او په ډاډ سره درته ويلای شم چې شیراز ښار ته د نورو ودانيزو ښکلاوو سربېره، تر ټولو ډېره ښکلا او عظمت، د حضرت سعدي او حافظ زیارتونو وړ په برخه کړې دی.

هغه په دې مانا، کله چې تاسو د دې دواړو شخصیتونو له زیارت څخه لیدنه کوئ؛ نو انسان ته د ښکلا او عظمت احساس وړ په برخه کوي او په وجود کې مو دا احساس کوي چې ای کاش! دغه لوی انسانان مې له نږدې لیدلي وای او له دوی سره مې وخت تېر کړی وای؛ دا ټول د دوی د زحمت، کوښښ او ښه توب په پار. الله (جل جلاله) په خپل مبارک کلام کې فرمایي: (وَتَعَزُّ مَن تَشَاءُ وَتَذِلُّ مَن تَشَاءُ) الله پاک عزت او ذلت ورکوونکی دی. نو په واقعیت چې الله پاک حضرت حافظ او حضرت سعدي ته هغه عزت ورکړی دی چې له ټولې نړۍ څخه یې خلک د آثارو او تالیفاتو سربېره، د زیارت د لېدو مېټان هم دي.

زیارتي: زیارت په ټوله کې د لیدلو په مفهوم دی خو که په ځانگړې توگه یې تعریف کړو، بیا د مقدسو ځایونو او یا هم د لویو شخصیتونو له زیارتونو څخه د لیدنې په مانا، کارول کېږي.

زمونږ د شیراز سفر زیارتي ښه هم درلوده، هغه په دې مانا چې مونږ په دې سفر کې د شاه چراغ له آرامگاه څخه هم لیدنه وکړه. احمد ابن موسی کاظم مشهور په شاه چراغ؛ دا یو لوی زیارت او آرامگاه ده چې د شیراز په مرکز کې موقعیت لري. د شیعیانو د عقیدې پر بنسټ احمد ابن موسی کاظم د شیعیانو اووم امام، موسی ابن جعفر کاظم مشر زوی دی او همدارنګه محمد ابن موسی، د علي ابن موسی الرضا ورور هم په یاد زیارت کې خاورو ته سپارل شوی دی.

شاه چراغ زیارت په ایران هېواد کې درېم ارزښت لرونکی زیارت دی. هغه داسې چې په لومړي مقام کې د علي ابن موسی الرضا مشهور په امام رضا زیارت دی،

چې د شيعيانو اتم امام دی او په مشهد ښار کې موقعيت لري . په دويم مقام کې د معصومه فاطمه (د موسى ابن جعفر اولاده) زيارت دی، چې په قم ولايت کې موقعيت لري.

تفريحي: تفريح د خوشالي، سرگرمي او له وخت څخه هر ډول خوند اخيستلو ته وايي.

د مثال په توگه په تفريحي مواردو کې، انځور اخيستل، ټوکې ټکالي، خوراک کول، مستي کول، له خلکو سره وخت تېرول، لوبې کول او داسې نور ورته فعاليتونه شامل دي چې يوازې د طبيعت د جوړولو او يا هم د ستړيا د له منځه وړلو په پار، ترسره کېږي.

د پورتنیو مواردو په نظر کې نيولو سره مونږ هم تازه د پوهنتون له آزمويڼو څخه خلاص شوي وو او ومو غوښتل چې د درسونو او د آزمويڼو ستړيا، له منځه يوسو او د راتلونکي سمستر لپاره آماده شو، نو ځکه مو دا سفر ترسره کړ. زمونږ په سفر کې لاندې تفريحي فعاليتونه شامل وو.

انځور اخيستل، د شيراز د کلتوري کاليو اغوستل، ټوکې ټکالي، پخلي، هگۍ جنگونه، له خلکو سره خبرې اترې، شيرازي خواړه خوړل، لوبې...

د سفر ملگري

د سفر د ښه والي او يا هم که داسې ووايم بده به نه وي، چې د سفر مالگه چې د سفر د طعم لپاره ډېره اړينه موضوع ده، هغه د وړ او مناسبو ملگرو درلودل دي. په مستدرک کتاب کې راځي (الرفيق ثم الطريق). د سفر لپاره، لومړی همسفر، وروسته سفر. (ژباړه).

وړ او مناسب په څه مانا؟

وړ او مناسب په دې مانا چې مونږ بايد په دې پوه شو چې له هغه چا سره چې سفر کوو، آیا زمونږ سني (عمر) تفاوت، علمي، فرهنگي او مذهبي تفاوت ورسره په کومه کچه دی؟

همدارنگه د یادولو وړ ده چې ستاسو نړۍ لید هم د سفر په برخه کې ډېره اړینه موضوع ده، هغه دا چې تاسو باید خپل ځان وپېژنئ، چې څه ډول فکر، خوی او خاصیت لری، مذهبي یاست، شوخ یاست، آرامه یاست، د زغم کچه مو په کومه اندازه ده او داسې نور ورته موضوعات.

زه دا نه وایم چې دا تفاوتونه بده اغېزه لري او یا هم اړین نه دي، خو دا به هم درته ووايم چې د اغېز څخه خالي هم نشي کېدلای واوسي او ډېری وخت هم موثر او ګټور نه تماميږي.

د مثال په توګه که تاسو له داسې یو کس سره سفر وکړئ چې د هغه کس علمي کچه ډېره لوړه وي، خو ستاسو علمي کچه لوړه نه وي؛ بلکې یوازې یو مذهبي شخص یاست، په دې صورت کې ستاسو او د هغه کس ترمنځ حتماً فکري تفاوت شتون لري او دا سفر به مو د تقابل څخه لرې نه وي.

مذهبي تفاوت: تر ټولو د مهمو تفاوتونو څخه مذهبي او فکري تفاوت دی. هغه په دې مانا چې ډېر پام مو وي که له یوه داسې کس سره سفر کوئ چې ستاسو د فکر او مذهب په تقابل کې وي، نو پام چې د یو بل په فکري او مذهبي مرزونو باندې تېری او یا هم منفي نظر ور نکړئ؛ ځکه تاسو باید د سفر په هدف باندې خبر واوسئ او په دې پوه شئ چې دا سفر د دې لپاره نه دی چې مونږ پر یو بل خپل فکر او عقیده تحمیل کړو، په دې برخه کې له خورا ډېر زغم څخه کار واخلئ.

يو بل اړين مثال دا هم كيدلای شي چې كه تاسو داسې ملگري ولرئ چې هغوی نشه كوي او تاسو د نشې اهل نه ياست او آن خالي دود او فضا يې هم پر تاسو باندې بده اغېزه كوي؛ نو دې موضوع ته هم په جدیت سره پام ولرئ چې بيا به سفر درته ډېر بې خونده تمام شي.

د فرض په توگه، كه تاسو پورتنی موضوعات په نظر كې و نه نیسئ، هغه ستونزې چې تاسو به ورسره ممكن مخامخ شئ؛ هغه عبارت دي له لاندې مواردو څخه. د فكر او عقیدې له نظره تقابل، په دې مانا چې حتما به په سفر كې يا ستاسو لخوا او يا به هم د خپلو ملگرو لخوا د نقد او تقابل سره مخامخ كېږئ. زه به د خپل سفر يو عيني مثال درته وړاندې كړم.

زمونږ په خپل سفر كې ځينې ملگري درلودل چې پنځه وخته لمونځ ته يې ډېر پام او جدیت درلود او ځينې نورو برعكس، دا په څه مانا؟! په دې مانا چې په سفر كې ملگري بايد تل سره يوځای وي، خو برعكس زمونږ ځينې ملگرو به د لمانځه پر وخت، لمونځ ته ډېره لېوالتيا نه ښودله او تل به يې ويل، وخت شته دا كار به وكړو، له دې كار يا عمل وروسته به لمونځ وكړو او يا به هم د اودس كولو څخه په وېره به يې لمونځ ته بهانې لټولې. په دې برخه كې به زمونږ او د مقابلي ډلې ترمنځ، د همدې موضوع پر سر يو څه اختلاف رامنځته كېدلو او ترمنځ به مو يو څه فاصلي رامنځته شوې.

خلاصه شيطان په دې بريالی نشو تر څو زمونږ ترمنځ اختلاف رامنځته كړي او سره بېل مو كړي، الحمدلله! دا ځكه چې دلته دی چې د انسان نړۍ ليد خپل تعريف ښايي او په خبرو اترو، سره به مو موضوع حلوله.

دا مې يو حقيقت او د سترگو ليدلی حال درسره شريك كړ، ترڅو په سفر كې دا موارد ضرور په پام كې ونيسئ او خدای مه كړه له لويې ستونزې سره مخ نشئ.

یوه بله ورته موضوع دا چې اکثرا مونږ د اتفاقي سفرونو سره مخامخ کېږو، هغه په څه مانا؟!

کله چې گورو زمونږ د کورنۍ یا ملگرو څخه یوه ډله کسان غواړي سفر ته لاړشي، نو مونږ ته هم یو ناڅاپي وړاندیز راکوي، مونږ هم پرته له دې چې په دې فکر وکړو چې آیا زه د دوی سفر ته وړ کس یم او کنه؟ ورسره سفر کوو؛ چې بیا وروسته په دې پوهیږو چې په رښتیا چې اضافي یاست او یا هم سفر درته ډېر بې خونده تمامېږي.

د سفر مدیریت

د سفر مدیریت، د سفر ثقل موضوع ته ورته موضوع ده، دا په څه مانا؟! په لومړي قدم کې تاسو باید د خپل سفر لپاره یو مشر وټاکئ. د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) حدیث دی چې فرمایي: اذا كان ثلاثة سفر فليؤمرو احدكم. ژباړه: کله چې درې کسان سره همسفر شوی، نو له خپل منځ څخه یو مشر وټاکئ. د سفر لپاره مشر، لکه د یوې کورنۍ لپاره د پلار او مور شتون، د یو دولت لپاره د ولسمشر، د یوې ډلې لپاره د یوه لارښود حیثیت لري. همدارنګه، تاسو باید د مالي، زماني او د تعامل له اړخه د سفر مدیریت له ځان سره ولرئ.

مالي: په بیهقي حدیث کې د اقتصاد په اړه داسې راځي (الاقتصاد فی النفقة نصف المعيشة). اقتصاد نیم ژوند دی. (ژباړه)

کله چې سفر کوئ، په پیل کې تاسو باید د خپل سفر لپاره د مصارفو په برخه کې یو وړ او مطمئن کس، د مالي مدیر په توګه وټاکئ. په څه مانا؟! دا یوه طبیعي

خبره ده چې هر سفر خپل مصارف لري، دا مصارف بايد په لومړي كې د سفر له ملگرو څخه راټول شي او بيا د سفر په اوږدو كې د يوه كس لخوا مصرف شي. په څه مانا؟! تاسو د سفر لپاره بايد په لومړي كې، مقصد ته ټكت وكړئ، بيا ورپسې خوراكي توکي واخلي، ورپسې ورته نور مصارف وكړئ؛ دا ټول بايد د يوه كس لخوا ترسره او مديريت شي، ترڅو ستاسو سفر د يووالي او يو واحد دستور او فكر څخه برخمن واوسي.

كه د سفر په اوږدو كې تاسو مالي مدير ونلرئ او د مصرف كولو شخص يا مسؤل مالوم نه وي؛ نو طبيعي ده چې د سفر په اوږدو كې به د هر چا يو بل ته سترگې وي چې مصرف وكړي او د ملگرو ترمنځ يو ډول بې باوره فضا رامنځته كيږي. دا په څه مانا؟!

دا په دې مانا چې د سفر په پاى كې به له يوه كس څخه خورا ډېرې پيسې مصرف شوي وي او يو بل كس به هېڅ مصرف نه وي كړى او همدا ځاى دى چې ملگري د پيسو په خاطر سره بيا برخلاف كيږي او په راتلونكي كې سفر ته زړه نه ښه كوي. بهتره ده چې په داسې يوه موضوع چې تل د دنيا په ناپاكي (پيسې) نومول كيږي، خپل صميمي ملگري له لاسه ورنكړو؛ هغه ملگري چې كلونه ورسره خوښ او مل يوو.

په مالي برخه كې يوه بله اړينه خبره چې يادول يې ضرور گڼم هغه دا چې، د سفر په اوږدو كې بايد د خپلو ملگرو مالي وضعيت هم په پام كې ونيول شي. دا په څه مانا؟!

دا په دې مانا، كله چې تاسو د خپلو ملگرو څخه د سفر د مصارفو لپاره روپۍ راټولوى، بايد د سفر په اوږدو كې د يادو پيسو د مصرفولو كنټرول هم وكړئ او په بېځايه خوراكونو، تفريحي لوبو او يا هم په ورته نورو خيزونو باندې يې مه مصرفوئ

چې بيا ستاسو سفر بې خونده او د ملگرو ترمنځ د پیسو د کمښت په پار یو ډول بې باوره او بې اعتماد او نامنظمه فضا رامنځته کیږي. ځکه د سفر په اوږدو کې، مالي مدیر نباید خپلو ملگرو ته د هرڅه اخیستلو، خوړلو او یا هم امتحانولو وړاندېز وکړي، دا ځکه چې بیا نو تاسو د پیسو له کمښت سره مخامخ کیږئ او د سفر له اصلي هدف (سیر او سیاحت او د مالوماتو راټولولو) څخه پاتې کېږئ.

زمانی: په سفر کې د وخت مدیریت هم یو له اړینو موضوعاتو څخه شمېرل کیږي. هغه په څه مانا؟!

هغه په دې مانا چې ضرور باید ستاسو د سفر د پیل او پای وخت د ملگرو لپاره معلوم وي، ځکه چې هر څوک په خپل فکر کې مختلفې برنامې لري. ملگري مو باید خبر وي چې سفر د څو ورځو لپاره دی چې بیا مو د سفر په اوږدو کې تقابل رامنځته نه شي، ځکه که د سفر په اوږدو کې هر ډول تضاد رامنځته کیږي؛ نو په ډاډ سره درته ویلای شم چې په ټول سفر باندې به مو منفي اغیزه کوي؛ دا تضاد څه په مالي برخه کې وي، څه په فکري او څه په زماني برخه کې. د یادولو وړ ده چې دا تضاد کیدلای شي په راتلونکي ژوند باندې مو هم، بده اغېزه ولري.

د تعامل له اړخه: تعامل په دې مانا، کله چې سفر کوئ نو طبیعي خبره ده چې تاسو هر یو، د یو ډله کسانو استازیتوب کوئ او که لږ نور هم موضوع درته روښانه کړم، تاسو په خپل سفر کې چې هر چېرته ځئ، سربېره پردې چې د خپل سفر د ډلې استازیتوب کوئ؛ په لویه کچه د خپل قوم، ملت او د هېواد استازیتوب هم ورسره کوئ. څه دا سفر داخلي جنبه ولري او څه هم بهرنۍ جنبه.

الله پاک په قرآن کریم کې فرمایي: **وقولوا للناس حسنا (البقره: ۸۳)**
ژباړه: خلکو ته ښې خبرې کوئ.

د پورتنی عنوان په نظر کې نیولو سره، د سفر په اوږدو کې داسې یو نا مناسب کار یا عمل مه ترسره کوئ؛ چې بیا یې پور ستاسو ټول ملګري جمع قوم، ملت او آن هېواد پرې کړي.

د مثال په توګه، که تاسو د کوربه خلکو سره ناوړه چلند، بد رفتار او یا هم داسې یو کار ترسره کړئ چې د هغه خلکو د کلتور، فرهنگ او عنعناتو خلاف وي، نو هغه خلک به نه یوازې دا چې تاسو به بد وويني؛ بلکې ستاسو د قوم، ملت او هېواد په هکله به هم بد فکر پیدا کړي. دا موضوع له هېواد څخه بهر ډېره د پام وړ ده.

د مثال په توګه، مونږ د ایران هېواد په اصفهان پوهنتون کې محصلین یوو. مونږ دلته، تل د افغانستان په نوم یادېږو. نه دا چې یوازې د یو فرد په صفت، بلکې په ترتیب سره مونږ په لومړۍ مرحله کې د افغانستان په نوم، بیا په کوچني مقیاس سره هر یو د خپل قوم، کورنۍ او د خپل ټاټوبي د استازي په توګه نومول کېږو. نو تل له نورو سره، په ځانګړې توګه له ایرانیانو سره په تعامل کې ډېر احتیاط کوو او تل دا په یاد لرو چې باید د خپل وطن، قوم او ټاټوبي ارزښت، ضرور ټپک وساتو ترڅو نوره نړۍ زمونږ د هېواد په هکله مثبت فکر پیدا کړي. ټول انسانان په غیر رسمي توګه د نړۍ په هر ځای کې چې وي، بیا هم د خپلې کورنۍ، قوم او هېواد د فرهنگ او کلتور استازولي کوي. هغه څه ښه یې ویلي، مشت نمونه خروار.

د سفر تجملې اړخ

د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) څخه حدیث دی چې مبارک فرمایي:

(إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ)

ژباړه: الله (جل جلاله) ښکلی دی، ښکلا خوښوي. (مسلم - حدیث ۹۱).

همدارنگه علامه صابوني (رح) فرمايي: په شرعي دايره کې زيب او زينت حاصلول مطلوب او مقصود دي او دا په کبر کې داخل نه دي.

د پورتنیو شرعي موضوعاتو په نظر کې نيولو سره، بهتره ده چې د سفر لپاره تر خپل وس او توان پورې، ځان په ښو کاليو باندې سمبال کړي، او ترڅنگ يې ستاسو د جامو منظموالي، ستاسو د پاکوالي او دکلتور استازولي هم کوي. څومره چې تاسو په سفر کې د جامو له اړخه ښکلي او منظم واوسئ، په هماغه اندازه به له تاسو سره د خلکو تعامل ښه وي؛ دا ځکه چې په ډېر تأسف سره اوس خلک ډېر ظاهر پرست دي.

د منظمو کاليو د ښه توب په اړه به زه د خپل سفر عملي او د سترگو ليدلی حال درته بيان کړم.

لکه څرنگه چې تاسو د دې کتاب په کاور کې گوري، زمونږ د سفر ټولو ملگرو منظم او که مبالغه ونکړم نو ډيپلوماتيک کالي اغوستي دي، نو له چا سره به چې مخامخ شوو او يا به هم که د پوليسو له پلټنې سره مخامخ شوو، نو پرته له دې چې پوښتنه وکړي په ډېر احترام سره به يې ښه غوښتنه او هېڅ به يې راڅخه نه پوښتل، چې څوک ياست او له کومه راغلي ياست ځکه زمونږ منظمو جامو او منظموالي به خپله خبرې کولې.

د پورتنۍ موضوع د ټينگښت په پار غواړم تاسو ته يوه عيني صحنه را نقل کړم. هغه داسې، د شيراز په سفر کې، د شاه چراغ له زيارت څخه د ليدنې پر وخت، کله چې ياد زيارت ته ورسېدو، نو ومو ليدل چې ډېر کلک امنيتي تدابير يې نيولي وو، هرځای مسلح پوليس ولاړ وو، د دې حالت په ليدلو سره، زمونږ يوه ملگري وويل: "راځئ، دې ځای ته له ورته څخه ډډه وکړو، ځکه چې ممکن زمونږ افغانانو ورته دې زيارت ته ممنوع وي". (دا ځکه چې په تېرو دوو کلونو کې په ياد زيارت

باندې حملې شوې وې. په ډېر تأسف سره به ووايم هر چېرته چې غم وي، نو د افغان نوم ورسره ترڅنگ وي. نو په همدې پار، ياد زيارت ته د افغانستان د اتباوو ورتگ ممنوع اعلان شوی و). ما ورته وويل: "چې اوس خو راغلي يوو، حتما له دې زيارت څخه ليدنه کوو، نور که هرڅه کيږي".

بلاخره چې دروازې ته ورغلو د پوليسو لخوا په ډېره سطحي توگه تلاشي شوو او آن پوليسو ياده هم نکره چې له کومه راغلي ياست، وروسته مو چې له ملگرو سره ياده موضوع خپرله، نو پوه شوو چې دا ټول د منظمو کاليو اغوستلو اغېزه وه او همدارنگه له همداسې نورو ورته موضوعاتو سره مخامخ شوو چې زمونږ د منظمو کاليو اغوستلو اغېزه پکې رځنډه رول درلود چې الحمدلله له هېڅ ډول ستونزې سره مخامخ نشوو.

د دې موضوع بڼه توب مې ځکه تاسو ته بيان کړ چې په دې وخت کې د ايران او افغانستان د حکومتونو اړيکې ډېرې ښې نه وې، نو افغانان به د ايران په هر ځای کې په يوه او بله بهانه باندې د خلکو او پوليسو لخوا ځورېدل او ښه رويه او رفتار به نه ورسره کېده.

ډالۍ

د رسول الله (صلی الله عليه وسلم) حديث دی، چې مبارک فرمايي: ژباړه: کله چې ستاسو څخه څوک سفر ته لاړو، نو د بېرته راتگ څخه دې، خپلې کورنۍ ته آن که يوه ټوټه تېره هم وي، ډالۍ (تحفه) راوړي! همدارنگه د رسول الله (صلی الله عليه وسلم) بل حديث کې راځي: ژباړه: يو بل ته ډالۍ (تحفه) ورکړئ، ترڅو مو مينه زياته شي؛ ځکه ډالۍ، نفرت (کينه) له منځه وړي.

د سفر څخه د کور په لور تلل او د کورنیو غړو جمع ملگرو ته ډالۍ اخیستل د انساني فطرت یا که په ځانگړې توگه ورته یادونه وکړم د افغانانو له نېکو او غوره کلتورونو څخه شمېرل کېږي.

دا په څه مانا؟! خپلې کورنۍ او یا ملگرو ته د سفر په اوږدو کې د ډالیو اخیستل، ډېر تفسیرونه او ماناگانې لري.

لومړۍ، د سفر په اوږدو کې د خپلو کورنیو او یا ملگرو د یادولو او د هغوی سره د مینې درلودلو په رسم.

دویم، د سفر د ځای څخه د یوې خاطرې درلودلو په رسم.
درېم، همدارنگه د کورنیو او ملگرو لخوا هم د مسافر څخه د سفر له ځایه د ډالیو راوړلو د تمې په رسم، دا په څه مانا؟!

طبیعي خبره ده، کله چې زموږ د کورنۍ او یا له ملگرو څخه کوم یو چېرته سفر کوي، نو په ناڅاپي توگه، د نوموړي کس څخه د ډالۍ راوړلو هیله لرو که څه هم په ژبه ورته ونه وایو، دا ځکه چې غواړو د یاد کس څخه د سفر له ځایه یوه نښه او یا هم نښانه له ځان سره ولرو.

د مثال په توگه، کله چې زموږ د کورنۍ له غړو او یا هم د ملگرو له ډلې څخه کوم کس د حج فریضې د ادا کولو په پار مکه مکرمې ته ځي او بېرته راگرځي، کله چې یې پوښتنې ته ورځو، طبیعي خبره ده چې دا تمه لرو چې اوس به یو څه راته راکوي او د سوچ سره سم، موږ او تاسو ته یو څه راکوي، آن که یو جوړ تسبیح هم وي، نو دلته دی چې موږ ترې خورا ډېر خوشالېږو او ترې ډېره مننه کوو.

د پورتنې حديث په مصداق سره، دا مهمه نده چې ستاسو ډالۍ خومره ارزښت او يا قيمت لري، مهمه دا ده چې حتما خپلو خپلوانو او ملگرو ته ډالۍ واخلي، په رښتيا هم د يادو کسانو ډېر د خوشالي او د خوښي سبب کيږي.

پيامونه

په دې برخه کې غواړم فارس ولايت (شيراز) ته د خپلو مل ملگرو پيامونه يا هم تجربې را واخلم او ستاسو سره يې دلته شريکې کړم. په لومړي کې غواړم خپل شخصي نظر او تجربې ستاسو درانه حضور ته وړاندې کړم.

د سفر په پايله کې تاسو سربېره پر دې چې د الله (جل جلاله) د خلقت په راز او رمز باندې پوهېږئ، تاسو به د تېرو انسانانو، پادشاهانو او سلطنتونو په هکله هم پوره پوهه ترلاسه کړئ، هغه په څه مانا؟!

د تېرو انسانانو د تاريخ مطالعه، څه عيني (ميداني) مطالعه وي او څه هم کتابخانه يي؛ تاسو ته به دا در زده کړي چې د تاريخ په اوږدو کې کوم سلطنتونه او پادشاهۍ چې تېرې شوې دي؛ په اصل کې دوی د دې په هکله فکر نه دی کړی چې تاريخ به ضرور د دوی د کړنو او اعمالو په هکله فيصله کوي او د دوی حکومتونه، سياستونه او اعمال به حتما د راتلونکو نسلونو لپاره په دوو بڼو تفسيرېږي.

- يا به تېر حکومتونه د ښې الگو او (سرمشې) په توگه وي.
 - او يا به هم تېر حکومتونه د بدې الگو په توگه يادول کيږي.
- همدارنگه د انسانانو تاريخي مخينه هم په پورتنۍ بڼه مطالعه کيږي.

يا به دا انسانان د راتلونکو نسلونو لپاره د ښې الگو او وړ اشخاصو په توگه وي او يا به هم د عبرت او پند شخصيتونو په توگه.

هيله مې دا ده چې هر حکومت او شخص بايد داسې يو تاريخ له ځانه پرېږدي چې خپلو پلويانو او يا هم خپل ملت ته يې د خير او ښکمرغۍ سبب وي. دا ځکه چې تاريخ به ضرور د هر حکومت او شخص په اړه پرېکړه وکړي چې له دې دوو حالتونو څخه به لري نه وي: ښک شخصيت او فاضله حکومت يا به د ناکاره کس او حکومت په توگه ياد او معرفي شي.

ښک شخصيت او فاضله حکومت، هله کيدونکې دي چې اشخاص او حکومتونه د الله (جل جلاله) له وېرې، د قرآن په رڼا کې او د بشريت د لوی ناجي حضرت محمد (صلی الله عليه وسلم) په قدم باندې قدم کيږدي او نورو انسانانو ته خالصانه د خدمت جوگه وگرځي.

په درنښت

اعجازالحق "محرابي"

۱۴۰۲-۱۱-۲۶

لکه څرنگه چې الله پاک په قرآن الکریم کې فرمایي: (فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ). (جمعه: ۱۰)

ژباړه: بیا کله چې لمونځ ترسره شي، نو په ځمکه کښې خواره شئ او د الله (جل جلاله) فضل ولټوئ.

د الله (جل جلاله) د پورتنی حکم په مصداق سره، مونږ هم په ټولیزه توګه له یوه ډله ملګرو سره، د الله (جل جلاله) د ځمکې یوې برخې ته، یانې د ایران هېواد فارس ولایت (شیراز ښار) ته خواره شوو.

له یاد ښار څخه د لیدلو انګېزه مو، د تاریخي مخېنې د درلودلو سربېره، په یاد ښار کې د تاریخ د مشهورو خبرو د ژوند کولو درک، هم و.

یاد ښار تاریخي ځکه دی، چې له میلاد د مخه، د نړۍ یو له پخوانیو مراکزو څخه چې د تخت جمشید په نوم شهرت لري، په یاد ښار کې موقعیت لري. دا ځای د هغه وخت، له په زړه پورې او بې بدیله کارنامو څخه شمېرل کېږي، دا هغه پخوانی مرکز دی چې د هغه وخت په لویو ډبرو باندې منظم، مزین او حکاکي شوی دی. یاد ښار له تاریخي اړخه ځکه د توجه وړ دی چې دا ښار د حضرت حافظ او سعدي ټاټوبی دی او همدارنګه د یادو لویو شخصیتونو زیارتونه هم، په همدې ښار کې موقعیت لري. چې دا دواړه شخصیتونه د ادب، غزل، پند او د حکمت په آسمان کې د لمر په شان هسک ځلیدونکي شخصیتونه دي او هر د ادب مینوال یې دې ته لېواله کړی ترڅو د دې ښار څخه لیدنه وکړي.

د همدې په پار د حضرت سعدي یو حکایت او همدارنګه د حضرت حافظ له یو غزل څخه یو بیت، د دې سفر د تحفې او خاطرې په پار، تاسو ته په وړاندې کولو سره خپلې لیکنې ته دوام ورکوم.

حكايت: يو حكيم خپل زوی له ډېرو خوړلو څخه منع كوي، ورته وايي: ډېر خوړل (مړېست) خلك په ناروغۍ اخته كوي. زوی يې وويل: اې پلاره! لوږه خلك وژني. اوريدلي دي نه دي چې پوهاند وايي: په مړېست مړه كېدل او په لوږه وړل. پلار يې وويل: له اندازې سره! كلوا واشربوا و لا تسرفوا.

همدارنگه د حضرت حافظ يو بيت دی چې زما په زړه کې يې ځانگړی ځای نيولی دی.

بر سر تربت ما چون گذری همت خواه - که زیارت گه رندان جهان خواهد بود.
 كله چې زمونږ د روضې څخه لیدنه کوی؛ نو همت وغواړئ!
 ځکه چې تکره خلک د همدې ځای څخه، لیدنه کوي.
 مونږ هم په همدې توگه د نورو لیدو کتو سربېره، د حضرت حافظ له روضې څخه هم لیدنه وکړه او د زړونو په دې مټین شخصیت، پر روح مو بې شمېره دعاگانې وکړې.

په پای کې د الله (جل جلاله) له دربار څخه د ځان او د سفر ملگرو ته مې د لوړ همت، استدعا کوم.

په مینه سره

عبید، عبید الله "غزنوي"

اصفهان - پوهنتون

۱۴۰۲-۱۱-۱۴

اجازه را کړئ له دې جملو سره پیل وکړم، که غواړئ د یو کس شخصیت وپېژنئ؛ نو ورسره سفر وکړئ. که غواړئ د ملگري په حقیقت باندې ځان پوه کړئ نو یوځل د ملگري د خواهش او هیلې خلاف نظر وړاندې کړئ. د انسان واقعي خبره په سفر کې او د ملگرو زغم مو په انتقاد کولو باندې ډېر ښه درته جوتیږي.

په رښتیا، د کال ژمی و، هوا ډېره سړه نه وه، د پوهنتون ونو خپلې ښکلاگانې ساتلې وې، الوتونکو خپلې سندري زمزمه کولې، د مني پاڼو خپل شور (غر) ساتلی و. زده کوونکو نږدې سمستر پای ته رسولی و. په دې کې، ځینو زده کوونکو خپلو ټاټوبو ته د تگ په پار خوشالي او مستی کولې، ځېنې زده کوونکي د خپلو نمرود اعلان څخه په ویره وو، ځینې هم د سمستر پای ته رسېدلو ته خوښ وو.

سربېره پر دې اندېښنو، کله به چې مونږ د افغانستان محصلین د لیلیې څخه بهر ته وتلو؛ نو د ایراني محصلینو خوشالي به مو لیدله چې د خپلو کورنیو ترڅنگ به کور ته د تگ لپاره یې کوله. نو زړونه به مو د خپل هېواد او کورنیو لور ته مات شول او په زگیروي به شوو، د وطن خاطرات به لکه د تسبیح او د مرواریدو د ارزښتناکو دانو په څېر، زمونږ په ذهنونو کې یو د بل پسې تاو او راتاو شول. په همدې وخت کې و چې زمونږ ځینو ملگرو په گډه سره زمونږ د خور او خوښ مزاجه ملگري او وطنوال، اعجازالحق محرابي سره د سفر ترتیب برابر کړ. نوموړی هم د داسې یو ولایت (غزني) څخه دی، چې تل یې نوم په تاریخ کې د شعر، ادب، مینې او حماسو سره مل دی، دا چې نوموړي مونږ ته د انگلیسي ژبې تدریس کولو، نو د همدې په پار مو نوموړي ته د استاد لقب ورکړی او په رښتیا هم چې نوموړی زبردسته استاد و. همدارنگه نوموړی د استاد ترڅنگ په لیلیه کې زمونږ یو له ښو ملگرو څخه شمېرل کیدلو. که څه هم دا ممکنه نه ده چې د محصلي د خوړو

خاطر اتو او کيسو څخه داسې په آسانه تېر شم، خو مجبورا نورې کيسې دې پاتې شي بل وخت ته.

نن ورځ (۸-۱۱-۱۴۰۲) جمعا پنځه مگرو سره خپل سفر پيلوو او د سفر مقصد مو د ايران هېواد سوېل لويديځ ښار، فارس ولايت (شيراز ښار) ته دی او دا د ايران هېواد يو له تاريخي ښارونو څخه دی چې تل د شعر او عرفان، صفا او صميميت او د اتلانو په ټاټوبي باندې مشهور دی.

مونږ هم په همدې سره، د مينې، ساده، با نزاکته، مهربانه او ريښتينو خلکو ښار (شيراز) کې د يو څو ورځو لپاره مېلمانه وو او د شعر او ادب د لويو شخصيتونو (حضرت حافظ او سعدي) د زيارتونو سربېره د هخامنشيانو د لويې ماڼۍ (تخت جمشيد) چې په خپل وخت کې د نړۍ د لويې امپراطورۍ له مراکزو شمېرل کيده، څخه مو هم له نږدې ليدنه وکړه او د فارس د لويو شخصيتونو او تاريخ په هکله مو ډېر مالومات ترلاسه کړل.

ياد سفر مونږ ټولو ته ډېر ښه او گټور و او د لويو انسانانو له زيارتونو څخه مو هم ليدنه وکړه چې دا ټول موارد د فارس تمدن د هويت بېلگه او د لويو وياړونو استازولي کوي. په دې سفر کې مو نور هم ډېر څه زده کړل چې د خپلو ذهنونو د بډايتوب لپاره مو ډېر گټور و.

په پای کې، زما ځانگړی پيام ټولو عزيزانو ته دا دی.

مهمه نده چېرته ياست، څه په هېواد کې څه بهر کې، د تاريخ په هره مرحله کې چې ياست، د هرې جغرافيا سره چې تعلق لرئ، د هر مذهب سره چې تعلق لرئ، په هره ژبه چې خبرې کوئ او په هر جنسيت چې ياست، حداقل بايد د يو، دوو او يا هم زياتو، کلنو په اوږدو کې د خپل چاپېريال څخه بهر سفر وکړئ. ستونزه نه لري که سفر مو ډېر مزین او ديپلوماتيک يا رسمي هم نه وي، کولای شي، ستاسو

له فهم او درک سره خورا ډېره مرسته وکړي، ترڅو د یوې ټولنې له واقعیتونو څخه د خپل وجدان د اصولو پر بنسټ خبر شئ.

د دې تشبیه داسې ده، چې نور نو یوه ونه ونشي کولای؛ ستاسو څخه د لوی ځنگل بڼکلا پټه کړي، د انگریزانو په وینا هغه څوک کولای شي لندن وپېژني چې روم او پاریس یې هم لیدلی وي.

سفر ستاسو سره دا مرسته کوي چې ستاسو فکر نسبت نورو انسانانو او ټولنو ته بدلون ومومي او ټول له یوې زاوېې او ذره بین څخه ونه گورئ او د خپلو بڼو او بدو، معالج خپله واوسی.

غواړم د حافظ په لاندې شعر باندې خپلو خبرو ته د پای ټکی کېږدم.

عیب رندان مکن ای زاهد پاکیزه سرشت

که گناه دیگران بر تو نخواهند نوشت

من اگر نیکم و گر بد، تو برو خود را باش

هرکسی آن درود که عاقبت کار کشت

آصف الله "آرین"

۱۴۰۲-۱۱-۱۵

اصفهان - پوهنتون

زما د خبرو بنسټ، د الله پاک کلام، د غافر مبارکه سورې، ۲۱ آیت دی. آيا دوی کله په ځمکه کښې گرځېدلي نه دي چې د هغو خلکو عاقبت یې لیدلی وای چې له دوی څخه مخکې تېر شوي دي؟ هغوی له دوی څخه زیات قوي ول او له دوی څخه یې زیاتې قوي نښې نښانې په ځمکه کښې پرې ایښي دي. خو الله (جل جلاله) د هغو په گناهونو هغوی ونيول او له الله (جل جلاله) څخه د هغو ژغورونکی هیڅوک نه و. (ژباړه)

په لومړي قدم کې ځای لري، چې د خپل لوی او سپیڅلي الله (جل جلاله) څخه د ټولو راکړل شویو نعمتونو په پار شکر او مننه وکړم. دا نعمتونه الله (جل جلاله) د خپل ځانگړي صفت، منعم والي په پار، خپلو بندگانو ته بخښلي دي. دا نعمتونه، د انسان له هېڅ څخه پیدایښت د آدم علیه السلام په بڼه. سربېره پر دې نور لوی نعمتونه، اسلام او د مخلوقاتو پیدا کول د قرآن کریم د قانون په رڼا کې او همداسې نور نعمتونه چې د بشر د کشف له توان او وړتیا څخه لرې دي. د الله (جل جلاله) د نورو نعمتونو سربېره، د ځمکې پر سر سفر کول دي، چې د اسلام مقدس دین له نظره، په هغه کچه چې انسانان یې په اړه فکر کوي، خورا مهم او اړین گڼل کیږي. د قرآني زده کړو په رڼا کې، د سفر فلسفه هم یو لږ مهم او حیاتي موضوعات لري. د سفر فلسفه د قرآني زده کړو په رڼا کې.

د سفر تر ټولو اړین، لوړ او گټور هدف د ماهیت له اړخه، د الله (جل جلاله) قدرت ته، د انسانانو متوجه کول دي؛ ځکه الله (جل جلاله) په خپل مبارک کلام کې د سفر پایله، انسانانو ته د کایناتو د منظم خلقت په اړه پوهاوی او د خپل ذات د یووالي او ځواک په اړه توجیه کولو ته اشاره ده، په دې مانا چې څه دا سفر آفاقي وي او څه هم انفيسي، په پایله کې یې انسانان باید د الله (جل جلاله) د خلقت

په اړه فکر وکړي او د منظم خلقت په راز او رمز باندې ځان پوه کړي او ترڅنگ يې د الله (جل جلاله) بندگان بايد په ځمکه کې د خپل ارزښت او مقام په هکله هم پوه شي.

همدارنگه د يادولو وړ ده چې د اسلام مبارک دين له نظره د سفر ارزښت خورا ډېر دی، په همدې پار په قرآن الکریم او د رسول الله په مبارکو احاديثو کې سربېره پر دې چې د سفر په ظاهري آثارو لکه (د سفر څخه د انسانانو خوند اخيستل)، د سفر د معنوي ارزښت هم يادونه شوې ده، چې په پايله کې يې سفر کولای شي، د انسانانو باطني حالت هم ښه کړي.

فلهدا د قرآن کریم له نظره، سفر داسې يو فرصت دی، چې موجوده انسانان کولای شي د تېرو خلکو د ژوند په اړه ځان خبر کړي، د سفر په پايله کې مونږ د تېرو انسانانو د ژوند، ويجاړو شوو کورونو، تمدنونو، مال او ثروت په هکله چې په خپل لنډ ژوند کې ورڅخه برخمن وو، خبرېږو.

❖ د سفر له برنامو څخه اړين درسونه.

- د الله (جل جلاله) د کمال په اړه پوهه ترلاسه کول.
- د دنيا د لنډ مهالې برنامې په هکله پوهه ترلاسه کول.
- په دې باندې ځان پوهول، چې د انسان د زوکړې پيل په اصل کې په آفاقي او انفيسي نړۍ کې د سفر پيل دی.
- د سفر ملگري بايد مشترکه مفکوره ولري، ځکه چې د آفاقي سفر دنده د الله (جل جلاله) د خلقت په اړه فکر کول دي.
- په سفر کې د پوه مشر ټاکل.

زما د خبرو لنډيز دا چې، په (۸-۱۱-۱۴۰۲) د يو څو خوږو ملگرو سره مو د تاريخ معروفو او نېکو څېرو (حضرت حافظ او سعدي رحمه الله اجمعين) ټاټوبي فارس ولايت (شيراز ښار) ته سفر درلود چې خلاصه په ډېرو موضوعاتو او د بحث وړ عنوانونو باندې په ډېره خلاصه توگه په څو لنډو ورځو کې پوه شوو.

په ځانگړې توگه، کله چې مې د پورته دوو لويو شخصيتونو (حضرت حافظ او سعدي) له زيارت څخه ليدنه کوله او د انسانانو ډلې ډلې مې ليدلې چې له مسلمانې او غير مسلمانې نړۍ څخه، د دې شخصيتونو زيارت کولو لپاره راتلل؛ د خپل ځان سره مې دا فکر وکړ چې دا څومره لوی شخصيتونه وو، چې نن ورځ هم د موجوده انسانانو لپاره ژوندي دي او د دوی کارنامې او آثار په حقيقت کې د شعر او غزل په بڼه د الله (جل جلاله) او د انسان پېژندنې په هکله دي.

نن ورځ، د بشر د ژوند ژغورنې ضرورت دا دی، چې په ټوله سره د داسو لويو شخصيتونو ژوند او کارونه، قدم په قدم تعقيب کړو او د خپل ژوند نصب العین يې وگرځوو.

په پای کې، د خپل قدرمن ورور اعجازالحق محرابي څخه د دې سفر د مدیریت په پار د زړه له تله مننه کوم او د دې اعتراف کوم چې په دې سفر کې مې د نوموړي شخصيت څخه ډېر څه زده کړل او همدارنگه زه د محرابي صاحب د زده کوونکي افتخار هم له ځانه سره لرم.

په مینه او درنښت

شکرالله "محمودي"

اصفهان - پوهنتون

۱۴۰۲-۱۱-۱۶

زما د شیراز سفر تجربې، د مختلفو فرهنگونو سره پېژندگلوي او د نوي شخصیتونو او خبرو سره پېژندل وو. همدارنگه په یاد سفر کې مو د دوو لویو موزیمونو څخه هم لیدنه وکړه، یادو موزیمونو په تخت جمشید او په شاه چراغ زیارت کې موقعیت درلود. د دې موزیمونو د لیدلو په پایله کې زما علم، پوهې او درک نسبت نړۍ ته بدلون وموند او همدارنگه د یاد سفر څخه زما بله تجربه دا ده چې، سفر کولای شي مونږ د ورځنیو اندېښنو څخه لرې وساتي او انسان ته مثبتې انرژي ورکوي. زما په شخصي اند، سفر د انسان شخصي پیاوړتیا، پوهې او د ژوند د ښه والي په برخه کې خورا ډېره مرسته کوي.

سفرونه د نورو خلکو د کلتورونو، طبیعي مناظرو، او ښکلو ځایونو څخه د کشف او لیدلو لپاره بهترین فرصت دی.

سفر مونږ ته دا امکان په لاس راکوي چې د نړۍ د نورو خلکو د ژوند پر حالاتو خبر او د نویو خبرو او خلکو سره پېژندگلوي پیدا کړو.

سفر، انسانان د ستونزې پر وړاندې پیاوړي کوي او د دې سبب کیږي چې په خپل ځان او کلتور باندې ویاړ وکړي. سفر بې ساري خاطرات زموږ په ذهن کې رامنځته کوي او کولای شي زموږ ژوند ته اساسي بدلون ورکړي. د سفر په پایله کې، د نورو خلکو او کلتورونو سره د پېژندگلوي ترڅنګ مونږ ته مثبت پیام راکوي او سفر په نړۍ کې د کلتورونو د تبادل په برخه کې خورا ډېره مرسته کوي.

زما لپاره د شیراز سفر د ښو خاطراتو له ډلې، د سفر په وروستۍ ورځ د تخت جمشید د لیدنې څخه وروسته، د فارس ولایت (شیراز ښار) د کلتوري لباسونو اغوستل او په یادو کالیو کې انځور اخیستل خورا ډېر جالب و او زموږ ټولو لپاره یې ډېر د خوشالي احساس را په برخه کړ.

د شیراز ښار سفر، زما د ژوند یو له ښو سفرونو څخه شمېرل کیږي، دا ځکه چې په دې سفر کې مو د شیراز له تاریخي ښار، ښکلې معمارۍ، موزیمونو، مینه ناکو خلکو څخه لیدنه او د خوندورو خوړو په پایله کې مو، په ذهن کې بې سارې خاطري پاتې شولې.

امین الله "کوهي"

اصفهان - پوهنتون

۱۹ - ۱۱ - ۱۴۰۲

پایله!

د دې کتاب د بحث اساسي محور او لیکنې موخه، د ځمکې پر سر د سفر کولو گټې، لارې چارې او فلسفې بیانول وو.

زمونږ په ټولنه افغانستان کې متاسفانه، سفر ته دا ډول تعریف ورکول کیږي: یو څو کسان، یو ځای ته تلل، هلته پخلی کول، خواړه خوړل او مستي کول.

خو داسې نده، د سفر له اساسي موخو څخه، لکه څرنگه چې الله (جل جلاله) په کراتو سره په خپل مبارک کلام قرآن کریم کې ورته اشاره کړې، چې د آفاقي سفر موخه، د الله (جل جلاله) له نورو مختلف النوع ژوندي موجوداتو، کلتورونو، مذهبي فرقو، طبیعي مناظرو او حیواناتو څخه ځان خبرول او مطالعه کول دي او د خپلو شته مواردو سره یې پرتله کول، ترڅو حقایقو ته لار پیدا کړي او دې یقین ته رسېدل چې په رښتیا هم د دې ټولو منظمو، مختلف النوع او رنګارنګو کایناتو تر شا حتما خالق شته چې هغه الله (جل جلاله) دی او همدا خالق به بېرته لکه څرنگه یې چې دا دنیا رامنځته کړله، آخرت به هم همداسې رامنځته کړي او هلته ده چې د دې نړۍ حساب او کتاب به ترسره کیږي.

سفر ته که یو تشبیهي مثال وړاندې کړم هغه داسې چې، دې دنیا ته زموږ راتګ، درس او آزمویڼه گڼل کیږي.

او په آفاق کې سفر ته کولای شو د دې درس او آزمویڼې د آزمایشگاه تشبیه ورکړو، چې ژوندي مخلوقات د سفر په پایله کې، د تېرو مخلوقاتو د پاتې شویو آثارو، تمدنونو، ودانیو او د ورته نورو لیدو او کتو په پایله کې، آزمایش کوي او د خپل ځان د بدلون لپاره ورڅخه الگو اخلي.

همدارنگه، په پورتنۍ ليکنه کې مو تاسو ته د ښه سفر کولو ځينو اړينو او مهمو لارو چارو ته هم کتنه کړې ده. ترڅو تاسو، د گټور او ښه سفر په هکله خبر کړي او د خپلو سفرونو لپاره ترې گټه واخلي.

بلاخره، پر ځان يې ضرور بولم چې له خپلو ټولو مل ملگرو څخه د زړه له تله مننه وکړم؛ دا ځکه چې ما هم په دې سفر کې له دوی څخه ډېر څه زده کړل، ښه وخت مو سره تېر کړ چې همدا ښه توب او گټور موضوعات مې ټول د همدې کتاب په ښه ستاسو درانه حضور ته وړاندې کړي دي.

په پای کې، ستاسو ټولو ښاغلو/ آغلو لوستونکو څخه په خورا درنښت او عاجزانه توگه هيله کوم، که د لوستلو پر وخت له کومې ټايپي، معنايي او يا هم مالوماتي ستونزې سره مخامخ کېږئ، نو د خپلې مهربانۍ او لورېنې په پار ما ترې خبر کړئ، ترڅو د اصلاح لپاره يې اقدام وکړم؛ دا ځکه چې انسان يو عاجزه مخلوق گڼل کيږي.

په مينه او درنښت

اعجازالحق "محرابي"

۱۴۰۲- ۱۲- ۲۰

اصفهان - پوهنتون

ماخذونه

۱. القرآن الکریم
۲. نبوی احادیث
۳. ربنتین، صدیق الله (۱۳۳۴). د هند سفر. پېښور، پښتو ټولنه.
۴. زغم نسیمی، محب الله (۱۳۹۹). د لیکوالۍ عملي لارښود. کابل، ایلینو خپرندویه ټولنه.
۵. ښکلی، اجمل (۱۳۸۹). د ژباړې اصول. جلال آباد ښار، مومند خپرندویه ټولنه.
۶. هاشمی، سید محی الدین (۱۳۷۲). د لیکوالۍ فن. پېښور، د/نش خپرندویه ټولنه.
۷. رحمان دوست، جواد و بهنام فر، محمد (۱۴۰۱). سیر آفاقی و برداشت های مولوی از آن در فیه مافیه. پژوهشنامه متون ادبی دوره عراقی، ۳(۳)، ۵۴-۳۹.
۸. فضیلت، محمود (۱۳۸۴). دوسفر (علمی - پژوهشی). نشریه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه شهید باهنر کرمان، ۱(۱۸)، ۱۳۹-۱۷۰.
۹. فخار نوغانی، وحیده (۱۳۹۳). بررسی معانی سفر آفاقی و دستاورد های آن از منظر عرفای مسلمان. فصلنامه عرفان/اسلامی، ۱۱(۴۲)، ۱۴۱-۱۲۲.
۱۰. حیدری نوری، رضا (۱۳۹۴). سیر آفاقی در سلوک عارفانه عطار. فصلنامه عرفان/اسلامی، ۱۳(۵۲)، ۲۳۶-۲۱۹.

۱۱ . میرباقیری فرد، سید علی اصغر (۱۳۹۰). بررسی و تحلیل جایگاه سفر
آفاقی در متون عرفانی. /دب فارسی، ۱(۶)، ۷۲-۵۷.

د سفر انځوريز کڅوړه

لومړۍ شپه، مهمان پذير پردیس هوتل

لومړی ورځ، د حضرت حافظ روضه

لومړۍ ورځ، د حضرت سعدي روضه

لومړی ورځ، د کریم خان زند ارگ

لومړی ورځ، د شاه چراغ زیارت

لومړۍ ورځ، د شاه چراغ داخل (موزيم)

دوهمه ورځ، تخت جمشید

دوهمه ورځ، تخت جمشید

استاد عبيدالله غزنوي

آصف الله آرین

شكرالله محمودي

امين الله كوهي

اعجاز الحق محرابي

د شیراز کلتوري جامې

د سفر وروستی انځور، د کاراندیش اډه

و تمت کليمه بالخیر!

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library